

ΜΕΛΠΩ ΔΞΙΩΤΗ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ 5 ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- 1) ΤΙ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΕ ΑΠ' ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ
ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ;
- 2) ΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕ ΝΑΙ Ή ΟΧΙ, ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ;
- 3) ΠΟΙΟΥΣ ΧΤΥΠΗΣΑΝ ΤΑ ΕΓΓΛΕΖΙΚΑ
ΤΑΝΚΣ;
- 4) ΑΠΟ ΠΟΙΟΥΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΤΗΚΑΝ ΟΙ
ΣΤΡΑΤΙΕΣ ΤΩΝ «ΚΟΥΚΟΥΕΔΩΝ»;
- 5) «ΟΙ ΚΟΥΚΟΥΕΔΕΣ ΕΜΠΙΔΗΡΗΣΑΝ»;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ : ΜΑΡΗ & ΚΟΡΟΝΤΖΗ
ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 9
ΑΘΗΝΑ 1945

ΜΕΛΠΩ ΔΞΙΩΤΗ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ 5 ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- 1) ΤΙ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΕ ΑΠ' ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ
ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ;
- 2) ΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕ ΝΑΙ Ή ΟΧΙ, ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ;
- 3) ΠΟΙΟΥΣ ΧΤΥΠΗΣΑΝ ΤΑ ΕΓΓΛΕΖΙΚΑ
ΤΑΝΚΣ;
- 4) ΑΠΟ ΠΟΙΟΥΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΤΗΚΑΝ ΟΙ
ΣΤΡΑΤΙΕΣ ΤΩΝ «ΚΟΥΚΟΥΕΔΩΝ»;
- 5) «ΟΙ ΚΟΥΚΟΥΕΔΕΣ ΕΜΠΑΤΗΡΗΣΑΝ»;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ : ΜΑΡΗ & ΚΟΡΟΝΤΖΗ
ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 9
ΑΘΗΝΑ 1945

Τὰ λόγια αὐτὰ γράφονται γιὰ τοὺς ἀγωνιστὲς
ὅλου τοῦ κόσμου. Γιὰ κείνους πούπεσαν ἀπὸ βραδὶς
γεροί, καὶ δὲν ξημερωθῆκανε. Γιὰ κείνους ποὺ ξυπνοῦ-
σαν νέοι καὶ βραδιαζότανε μ' ἄσπρα μαλλιά μέσα στὶς
διεθνεῖς Ἀσφάλειες. Γιὰ κείνους ποὺ σπιθοβολᾶ τὸ
μάτι τους στὴ λέξη «λευτεριά!». Ἐκεῖνοι θὰ μᾶς κα-
ταλάβουν. Μαζί μας θὰ κλάψουν πικρά, μαζί μας προ-
παντὸς θὰ ὑπερηφανευτοῦν γιὰ τὶς μικρὲς καὶ μεγάλες
μας δόξες.

Γράφονται ἐπίσης καὶ γιὰ μερικοὺς Ἄγγλους,
τὴν ὥρα πού, αὐτάρκεις καὶ ἀνυποψίαστοι, τραβοῦσαν
τὴ σκανδάλη, τὸ Δεκέμβρη, ἐνάντια στὸν ἐλληνικὸ λαό.
Αὐτοί, ἂν δὲν προλάβουν νὰ μετανιώσουν οἱ ἴδιοι, θὰ
μετανιώσουν γι' αὐτοὺς τὰ παιδιὰ τους.

Τὰ χειρόγραφα αὐτά—στοιχεῖα καὶ κομμάτια ποῦ
θὰ τ' ἀποτελοῦσαν—κάηκαν ὡς τώρα δυὸ φορές. Τὴ
μιὰ ἐπὶ Γερμανῶν, στὰ μπλόκα, στ' ἀνθρωπομαζώματα,
τὴν ἄλλη ἐπὶ Ἑγγλων, στὴν ἄψα τῆς τρομοκρατίας
τῆς «ἀπελευθερώσεως», ὕστερα ἀπὸ τὰ γεγοῦτα τοῦ
Δεκέμβρη. Νὰ δοῦμε ἂν θὰ προλάβουν τώρα νὰ γρα-
φτοῦν πρὶν νὰ καταστραφοῦν καὶ πάλι. Γι' αὐτὸ τοὺς
λείπουν πολλὰ πράματα, οὐσία καὶ λεπτομέρειες, ὅσα
κράτησε μόνο ἡ μνήμη, πούχαν χαραχτεῖ ἄσβυστα
στὴν καρδιά καὶ στὸ νοῦ. Γιατὶ τώρα ποῦ νὰ τοὺς ξα-
ναβρεῖς ἐκείνους τοὺς λεβέντες νὰ στὰ ξαναποῦν, - πῶς
πάλαιψαν μὲ τὸ ἕνα ντουφεκάκι τους 3 χρόνια τὰ μη-
χανοκίνητα, ἐκεῖνες τὶς μανάδες τὶς ἀνεκδιήγητες, - πῶς
πλένανε καὶ θάβαν τὰ νεκρὰ παιδιὰ τους ὕστερα ἀπὸ
τὸ κάθε «ντού» τῶν γερμανοτσολιάδων μας. Ποῦ νὰ
τοὺς βρεῖς. Νὰ ζοῦνε ἄραγε; Ὁ ὄλμος ἢ τὸ τάνκ νὰ
τοὺς ταλιάρισε; Ἡ ἔρημος τῆς Αἴγυπτος νὰ τοὺς κρα-
τῆ δεσμῶτες; Ἡ νὰ τοὺς ρούφιξε τὸ χιόνι στὴν ἐπικὴ
ἐκείνη πορεία τους πίσω στ' ἀχνάρια τοῦ ΕΛΑΣ, στὸ
νέο αὐτὸ κυνηγητὸ τῶν «τέκνων τῆς Ἰσραηλίας». Ποῦ
νὰ τοὺς βρεῖς τώρα. Ποιὸς ξέρει...

«Τὰ γεγονότα τοῦ Δεκέμβρη». Τὸ κίνημα στὴν Ἑλλάδα». Θὰ ἐξειαστοῦν ἀπὸ πολλοὺς ἀπὸ πολλὲς πλευρὲς. Πολιτικὴ, κοινωνικὴ, μαρξιστικὴ, στρατιωτικὴ. Ὅχι γιατί νομίζομε, ὅπως μᾶς τόπαν κιόλας βρετανοὶ ἀνταποκριτὲς, πῶς εἴμαστε «ὁ ὄμφαλὸς τῆς γῆς». Δόξα νάχει ὁ ὕψιστος, δὲν εἴμαστε, οἱ Ἕλληνες, τόσο πολὺ ἠλίθιοι. Ἀλλὰ γιατί τὸ κίνημά μας εἶνε τούτῃ τὴν ὥρα, τὸ παγκόσμιο λαϊκὸ κίνημα. Ὅμως καὶ μέσα ἀκόμα στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων τῆς Ἀγγλίας ὅπως καὶ στ' Ἀθηναίικα σαλόνια, ἐπέμειναν πάρα πολὺ ἰδιαίτερα στὴ συναισθηματικὴ του προπαντὸς πλευρά. Κι' ὁ κ. Τσώρτσιλ λέγοντας: «Οἱ 10.000 λήσταρχοι ποὺ πορεύοταν κατὰ τῆς Ἀθήνας...» Κι' ὁ κ. Σιτρίν ἱστορῶντας: «Εἶδα φρικαλεότητες..». Καὶ οἱ κυρίες φρίττοντας τὴν ὥρα τῆς ψυχαγωγίας, καὶ τὰ βγαλμένα μάτια ἀπὸ τοὺς Ἑλασίτες ποὺ ἀρχίζει τὸ πρωτὶ ἢ διήγηση τοποθετώντας τα στὸ ντενεκάκι τῆς κονσέρβας, τὸ μεσημέρι σὲ κουβά, τ' ἀπόγεμα σὲ γκαζοντενεκέ, τὸ βράδι σὲ κασόνα πετρελαίου.

Οἱ Ἕλληνες εἴμαστε παραμυθᾶδες ἀσφαλῶς. Σὰν τοὺς Καρκασόνους. Αὐτὸ μᾶς δίνει ἄλλωστε καὶ κάποια χάρη ποῦχομε. Μόνο πῶς τοῦτα - δῶ τώρα τὰ παραμύθια δὲν εἶνε πιά οἱ χαριτωμένοι ἐκεῖνοι μῦθοι, ἄσκοποι καὶ ἄγνοοί. Εἶνε μόνο κάτι ξεραστικὲς κωμικοτραγικότητες γιατί τοὺς φτιάχνει ἡ πολιτικὴ, καὶ τοὺς ἐπεξεργάζεται ἡ ψηφοθηρία. Ἡ διεθνὴς πολιτικὴ, κι' ἡ διεθνὴς ψηφοθηρία. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶνε διόλου

τυχαῖο πῶς τόσο ἐπίσημοι κι' ὑπεύθυνοι ἄνθρωποι πρωτομίλησαν γιὰ τὸ κίνημά μας ἀπ' τὴ συναισθηματικὴ του προπαντὸς μεριά. Τὰ δάκρυα τρέχουν πιὸ γλήγορα, ἀπ' ὅσο εἶνε μπορετὸ νὰ τρέξει ἡ λογικὴ.

Κι' ἀφοῦ ἐπιμένουν τόσο ἀπάνω στὸ συναίσθημα, ἔτσι λοιπὸν κι' ἐμεῖς ἐδῶ θὰ τοὺς ἀπαντήσομε.

Τώρα ὅσο γιὰ τὶς ἱστορίες τῶν «ἐπαναστάσεων», ξέρομε δὲ πῶς γράφονται σὲ πολλές περιστάσεις. Ἐγὼ πάντως προσωπικά, θυμοῦμαι τοῦτο - δῶ ἀλησμόνητα. Σ' ἓνα γαλλικὸ σκολεῖο καλογηρῶν ποὺ πέρασα τὶς πρῶτες τάξεις τοῦ γυμνάσιου, φτάσαμε κάποτε στὴν ἱστορία στὸ κεφάλαιο τῆς Μεγάλης Γαλλικῆς Ἐπανάστασης. Ἐ λοιπὸν ὅλη ἐκείνη ἡ συγκλονιστικὴ ἐποχὴ ποὺ ἄρχισε ν' ἀλλάζει τὴν ὄψη τοῦ κόσμου ἦταν παρουσιασμένη στὸ βιβλίο σὲ 3 - 4 σελιδοῦλες. Κι' ὁ συγγραφέας - ἱστορικὸς μονάχα ὑπογράμμιζε μὲ φρίκη, πῶς οἱ ἀπαίσιοι ἐκεῖνοι κομουνάροι, πρὶν ν' ἀνεβάσουν τὴ βασίλισσα Ἀντουανέτα στὴν γκιγιωτίνα, τὴν ξεβράκωσαν. Ἐ λοιπὸν σὰς τὸ βεβαιῶ, ἑκατοντάδες παιδιὰ μέσα κεῖ γιὰ πολλὰ χρόνια ὕστερα, κι' ἀλίμονο πολλές ἀσφαλῶς καὶ μέχρι σήμερα ἀκόμα, δὲν εἶχαμε καταλάβει καὶ δὲ θυμόμαστε τίποτ' ἄλλο ἀπ' ὅλη τὴ μεγάλη Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, ἐξὸν ἀπ' τὸ φριχτὸ ἐκεῖνο ξεβράκωμα τῆς Ἀντουανέτας. Ἐτσι μαθαίνομε συχνὰ τὴν Ἱστορία, γραφτὰ ἢ προφορικά.

ΤΕΤΡΑΧΡΟΝΗ ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑ

4 Αὐγούστου 1936. Ἀπόγεμα. Μπαίναμε μὲ μιὰ φίλη στὴν πλατεῖα τῆς Κηφισιάς στὸ μποῦσι.

Βλέπομε κόσμο νά διαβάζει στὸν τοῖχο. — Τί εἶνε ἐκεῖ ; ρωτοῦμε τὸ εἰσπραχτοράκι τοῦ αὐτοκίνητου. — Μπὰ τίποτα, μᾶς λέει, γράφει ὅτι ὁ Μεταξᾶς ἐκήρυξε **Δημοκρατία**.

Ἄπο μιὰ τέτοια ξένιαστη ἄγνοια ἐπρωτοπληροφορηθήκαμε ἐκεῖνο τὸ φοβερό πράμα - τὴ Διχτατορία. Ὅταν ὕστερα τὸ κακὸ φούντωσε, καὶ κοσμάκης χιλιάδες ἐπλέρωννε ἀνεπανόρθωτα ἐκείνη τὴ ραχατιλίδικη τότε ἀφροντισιά μας, ἡ φίλη συχνὰ μούλεγε : « Σίγουρα ἐκεῖνο τὸ εἰσπραχτοράκι θάμαθε τώρα πιά σωστά τι εἶχε ἀνακηρύξει ὁ Μεταξᾶς ἐκείνη τὴν ἡμέρα...».

Ἔτσι ἐμπήκαμε σ' ἐκείνη τὴν ἀπερίγραφτη ἐποχὴ. Ἀποκαμωμένοι ἀπὸ πολέμους ἄδικους καὶ κινήματα ἀδιέξοδα. Ὡχ ἀδερφέ - ἓνα πιὸ λίγο, ἓνα περισσότερο ! Κάθε φορὰ ξεσηκωνόμαστε, κάθε φορὰ μᾶς ἔπνιγε ἡ ντόπια στρατιωτικὴ μπότα, ἢ τὸ ξένο κεφάλαιο. Μόνο τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα Ἑλλάδας μιλοῦσε κάπως συχνὰ τελευταῖα γιὰ «Φασισμό» διεθνή κι' ἑλληνικὸ ποὺ ἔκανε κορδωμένος κιόλας τὴν ἐμφάνισή του πάνω στὴν Εὐρώπη. Λέξη γιὰ μᾶς ἀκόμα χωρὶς ἀπήχηση. Φροῦτο ποὺ δὲν εἶχαμε πιπιλίσει ὀλοτελα τὴ γέψη του. Στὰ λίγα τότε ἐργοστάσιά μας ὀργανώνονταν κιόλας ἀπ' τὸ Κ.Κ.Ε. ὀμιλίες ἀντιφασιστικὲς. Ἀγριεμένοι πολλὲς φορὲς οἱ ἐργάτες καὶ προπαντὸς οἱ ἐργάτριες φώναζαν στὸν ὀμιλητὴ : «Δὲ μᾶς λὲς πιὸ καλά τί θὰ στήσομε αὔριο τὸ πρωὶ στὸ τσουκάλι μας ;» Δὲν εἶχαν ἴσως ἄδικο γιὰ κείνη τὴν ὥρα, καὶ δὲν μποροῦμε νὰ τοὺς ποῦμε καθυστερημένους περισσότερο ἀπὸ τόσους καὶ τόσους ἄλλους εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς !...

Καὶ ὁμως ἦρθε βέβαια. Ὁ Φασισμός. Λαῦρος

κι' ὀρμητικός. Εἶπαμε θὰ τὰ ποῦμε συναισθηματικά. Τί εἶδαμε τὸ λοιπὸν ἀπὸ δαῦτον ;

Πρῶτα ἀπ' ὅλα πανηγύρια καὶ γιορτές. Κρατικά καὶ ὀμαδικά. Τὰ μικρομαγαζάκια ποὺ φτιάχνανε σημαῖες, ξαφνικὰ ἐπλούτισανε. Μέχρι τὸν τελευταῖο ἀχυριῶνα χτυπούσανε τὴν πόρτα οἱ πολισμένοι κι' ὑποχρεῶναν νὰ τὴν ἀναρτήσουν, τὴν ἑλληνικὴ σημαῖα, νὰ διαλαλήσουν δηλαδὴ τὴ χαρὰ τους, κι' ἄς εἶχαν θάνατο στὴν ψυχὴ. Ὅμιλιες, διαλέξεις, ἐκθέσεις «χαρὰ καὶ ἐργασία» (βλέπε τὸ πρότυπο στὸ «μεῖζον Ράϊχ») φῶτα παντοῦ, κάθε δυὸ βήματα τὰ χτίρια τῆς Ε.Ο.Ν. (ἢ νεολαία τοῦ Μεταξᾶ) ἄστραφταν μὲς στὴ νύχτα. Μ' ἀεροπλάνια ἐκδρομὲς τῆς Ε.Ο.Ν., παρελάσεις, στολές, εἰσφορὲς μέχρι τὸν ἔσχατο φουκαραιζικό, φύτεμα δεντροστοιχιῶν, μεγάλοι καλλιτέχνες νὰ μπογιαντίζουνε Κοινοτικά ἐσωτερικά, φιλελεύθεροι τάχα μου δικηγόροι νὰ ξυπνοῦν ξάφνου ποιητὲς καὶ νὰ ἐμπέουνται ὕμνο στὸν λιλιπούτειο διχτάτορα, λόγιοι σὲ ἀνέκδοτα θεατρικάτους ἔργα αὐτοπροσώπως νὰ τὸν κουβαλοῦν στὴ σκηνή, καθηγητάδες νὰ τὸν ὀνομάζουνε «πρῶτο καθηγητὴ», διορισμένοι ἐργατοπατέρες «τὸν πρῶτον ἐργάτη», κι' ἂν εἶχαν σωματεῖο κι' οἱ λεχῶνες, θὰ δίσταζε τάχα ν' αὐτοκληθῆ «πρῶτη λεχῶνα τῆς Ἑλλάδας»; Πολὺ ἀμφιβάλομε.

Ὅλα λοιπὸν ἐν τάξει ἐκείνη τὴν ἐποχὴ στὴν Ἑλλάδα! Ἄς γελάσομε... Γελοῦμε τώρα. Γιατὶ ἐκείνη τὴ στιγμὴ μιὰ γαλλίδα διεθνοῦς φήμης δημοσιογράφος πούρθε στὴν Ἀθήνα, μᾶς ἔλεγε: Ἐκεῖνο ποὺ πρωτοκάνει ἐντύπωση, εἶνε ποὺ δὲν γελάτε. Οἱ φοιτητὲς σας, τὰ παιδιὰ σας, ποὺ χαλᾶν τὸν κόσμο σ' ἐμᾶς στὴ Γαλλία, ἐδῶ εἶνε σὰν γεροντικὲς μάσκες.

Γιατί πίσω ἀπ' τὴ βιτρίνα ἐκείνη τοῦ... «Ζου ἑλλη-
νικοῦ πολιτισμοῦ», ὁ ἑλληνισμὸς ἄρχισε τότε
ὁμαδικὰ νὰ σιγοπεθαίνει. Ἡ νεολαία τοῦ Μετα-
ξᾶ, δηλαδή τὰ παιδάκια μας, μὲς στὴ σοβαρο-
φάνεια τῶν συγκεντρώσεων, ἐμάθαιναν τὸ ζη-
λευτὸ ἐπάγγελμα τοῦ καταδότη, καὶ νὰ προδί-
νουν κι' αὐτοὺς τοὺς γονεῖς τους. Ἄν δὲ γρα-
φόσουνα στὴ Νεολαία, δὲν ἔπερνες ἀπολυτήριο.
Οἱ καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστήμιου παραδέχτηκαν
νὰ διδάσκουνε μὲ τὸ χαφιέ δίπλα στὴν ἔδρα
τους. Παραδέχτηκαν νὰ ἐξαφανίσουν τὸ «Συμ-
πόσιο» τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνα, σὰ νὰ μὴ
γράφτηκε ποτέ, γιὰ νὰ μὴ μάθουνε ποτέ τὰ ἑλ-
ληνόπουλα τὴ λέξη «ἐλευθερία». Οἱ ὕμνητὲς τοῦ
λιλιπούτειου διχτάτορα ἦταν γιὰ νὰ μασίσουν.
Εἴτε φαῖ, εἴτε τιμὴ. Κλέφτες ἐπίσημοι δημιουρ-
γήθηκαν χωρὶς προηγούμενο, στὸ βαρεμένο ἤδη
ἀπὸ τὸ ἐλατωματάκι, ἑλληνικὸ δημόσιο. Ὁ κρα-
τικὸς μας προϋπολογισμὸς εἶχε ἀνεβεῖ τὸν πρῶ-
το χρόνον τῆς Διχτατορίας ἀπὸ 12 σὲ 16 δισεκα-
τομ. δραχμὲς, κι' ὅμως ἡ ἀνεργία κι' ἡ φτώ-
χεια γίνονταν φοβερές. Σὲ χωριουδάκι τῆς Εὐ-
βοίας, ἄγνωστος χωρικὸς μόλις μᾶς εἶδε ἀπ'
τὴν Ἀθήνα, προσπαθοῦσε νὰ μᾶς ἐξηγήσει: τὴ
ληστεία τῆς Ἀγροτοτράπεζας, τὴν ἀσυδοσία τῆς
Ἑταιρίας Λιπασμάτων εἰς βάρος ὅλης τῆς ἀγρο-
τιᾶς, τὴν ἐγκληματικότητα τοῦ μεταξικοῦ φορα-
τζῆ.— Ἄμα θὰ πᾶτε στὴν Ἀθήνα πίσω, νὰ πῆτε
παντοῦ τὸν καημὸ μας! Καὶ μᾶς κοίταζε μ' ἀγω-
νία μὲ τ' ἀγαθὰ μάτια του, σὰ νὰ κρέμονταν
ἀπὸ μᾶς ἡ ζωὴ του. Ποιὸς τὸν πλησίαζε! Ποιὸς
τὸν ἄκουγε! Γιάννης κερνοῦσε—Γιάννης ἔπινε:
—ὁ Μεταξᾶς, τὸ Παλάτι, κι' ἡ φασιστικὴ κλίκα
τους.

Ἀγαπητοὶ φίλοι, θάχετε ἀκούσει βέβαια ὅτι

ἔμεῖς οἱ Ἕλληνες εἵμαστε πάρα πολὺ φτωχοί. Ἐ
λοιπὸν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὸ ἀγγλικὸ περιοδικὸ
«Ἐκὸνομιστ» ἐδημοσίευε:—16|10|1937 «ἐβδομα-
διαῖες εἰσαγωγές χρυσοῦ εἰς Μ. Βρεττανία...ἀπὸ
Ἑλλάδα 1.000.000 £» (Δηλαδή τὸ 1|10 δλόκληρου
τοῦ κρατικοῦ μας προϋπολογισμοῦ! γινόταν κα-
ταθέσεις στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ τὸν Ἄνακτα καὶ Σία.
Ἐπάρχει κι' ἄλλο ποσόν, μὲ σχόλιο τοῦ «Ἐκὸ-
νομιστ»: Παράξενο πῶς μιὰ τόσο πτωχὴ χώρα
κάνει τέτοια ἐξαγωγή χρυσοῦ αὐτὴ τὴν ἐβδο-
μάδα...Δυστυχῶς τὸ τεύχος αὐτὸ δὲν κατορθώ-
θηκε τώρα νὰ βρεθεῖ).

Ἐκείνη τὴ βδομάδα τὸ εἶχαμε ἀκούσει πῶς
στὸν Πειραιᾶ φόρτωσαν καράβια χρυσάφι σὲ
βέργες. Τὸ Κ.Κ.Ε. ἦταν ἡ μόνη φωνὴ τότε ποὺ
τάχε δημοσιέψει τὰ στοιχεῖα τοῦ «Ἐκὸνομιστ»,
καὶ τὰ λοιπὰ, στὰ παράνομα φυλλαράκια του.

Τότε εἶνε ποὺ ὁ Γεώργιος Γλύκσμπουργκ
νοίκιαζε τὸ «Τατόϊ του» γιὰ ἀτελεύτητα χρόνια
στὸ Δῆμο κι' ἔπερνε ἀνάλογα ἑκατομμύρια, ἐνῶ
τὸ Τατόϊ φυσικὰ τό... κρατοῦσε. Χωρὶς διχτατο-
ρία τὰ ποντίκια θὰ χόρευαν ;

Παράπονο ὡστόσο δὲν ἄκουες ἀπὸ πουθενὰ
—κάθε γραφτὴ γραμμὴ εἶχε τριπλὴ λογοκρισία.
Τὴν ἡσυχία τῶν διχτατόρων δὲν ἐτάρασσε κανεὶς
—κάθε ὑπαλληλικὸ κι' ἐπαγγελματικὸ σωματεῖο
διαλύθηκαν καὶ νὰ βρεθοῦνε μαζεμένοι πάνω
ἀπὸ 5 πρόσωπα, χαρακτηρίζονταν συγκέντρωση,
καὶ εἶχε τὸ λόγο ἡ ἀστυνομία.

Τότε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατάλαβε τί πάει νὰ
πεῖ Φασισμός. Κι' ἄρχισε τὴν ἄμυνα. Τότε ξε-
πήδησαν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα φυλακὲς καὶ στρα-
τόπαιδα πούφαγαν τὰ καλλίτερα παιδιὰ μας.
Ἄπὸ κεῖ ἀντλήσαν ὕστερα κι' οἱ Γερμανοβούλ-
γαροι, γιὰ νὰ τροφοδοτήσουν τὰ ἐχτελεστικά

τους αποσπάσματα. Κάθε βραδάκι οί δρόμοι της Ἀθήνας μυρμήγκιαζαν ἀπ' τὸ χαφιεδολόϊ. Ἦτανε ἔλληνες ἀντιφασίστες πούκαμαν χρόνια νὰ βγοῦν τὸ κατόφλι τους, νὰ μὴν τοὺς ἀντικρύσουν οί μπόγηδες τοῦ Μανιαδάκη. Ἦτανε νέες φίλες μας πού ξορίστηκαν στ' ἀκρονήσια, κι' ὅταν δραπέτευσαν καὶ τὶς ξανάδαμε, εἶχαν μπαμπάκι τὰ μαλλιά καὶ πάνω κάτω ψεύτικες μασέλες. Ἦταν ἐκεῖνος ὁ ἅγιος, ὁ Μῆτσος Ἀστερίου, δημόσιος ὑπάλληλος, ἔτρωγε στὶς «χορτοφαγίες» νὰ κονομίσει τὰ λεφτὰ νὰ βγάλει τὸ Πανεπιστήμιο, κι' ἀπὸ τὸ 1937 μαντρώθηκε στὸν Ἀη-Στράτη, καὶ ἐχτελέστηκε τυφλός, ἀπ' τὰ βασανιστήρια, ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς τὸ 1944 στὸ στρατόπεδο «Παύλου Μελά» Θεσσαλονίκης. Ἦταν ἐκείνη ἡ μάνα, ἡ Κότσιρα, καὶ τὰ τρία της παληκάρια ἐξόριστα ἀπ' τὸ 36, ὁ ἓνας τρελλάθηκε στὸ στρατόπεδο, ὁ ἄλλος ἐξόριστος στὴ Γερμανία, ὁ τρίτος, ὁ λεβέντης Γιώργης, δάσκαλος, ξεψύχησε ἀπ' τὰ βασανιστήρια στὴν ὁδὸν Ἐλπίδος τὸν Αὐγούστο τοῦ 1944. Ἦταν ἐκείνη ἡ μάνα ἡ ἄγνωστη, τῆς πήγαμε μιὰ μέρα ἓνα πάκο μπαμπάκι—εἶχα γράμμα ἀπ' τὸ Γιάννη μου, μᾶς λέει, ἀπ' τὴν Ἀκροναυπλία. Μοῦ γράφει νὰ τὸν συχωρέσω πού δὲν μπορεῖ ἀπὸ - κεῖ μέσα νὰ μ' ἀνακουφίσει. Τ' ἀπάντησα, παιδί μου ἐγὼ ἐδῶ πορεύομαι, ἐσὺ ν' ἀντέξεις μέσα - κεῖ, κι' ἐκεῖνο τὸ καταραμένο πρᾶμα, νὰ ὑπογράψεις γιὰ νὰ βγείς, νὰ μὴν τὸ σώσω νὰ τὸ δῶ. Μόνο πού με μπεδιίζουν λίγο νὰ ξενοπλύνω, τὰ ποδάκια μου». Σηκώνει καὶ μᾶς δείχνει, δυὸ νταούλια μελανιασμένα, καὶ νὰ τρέχει τὸ πῦον, καὶ νᾶνε μιὰ γρηοῦλα 70 χρονῶν. Ἦτανε κι' ἡ Σταυροῦλα Στ. 10 χρονῶν, ὀλομόναχη, ἡ μητέρα της, ὑπάλληλος, κλεισμένη φυλακὴ. Στείλαν κάτι

γνωστοί νά τή βοηθήσουν κάπως, τή βρήκαν μές στην τρώγλη της νά μελετᾶ γιά τὸ σκολεϊό.—Τί ἔχεις ἀνάγκη, τή ρωτᾶν, κανένα ροῦχο, τίποτ' ἄλλο.—"Ὁχι, λέει ἡ Σταυροῦλα, ἔχω ἀπ' ὅλα, μόνο λίγο ψωμί ἂν θέλετε». Ἦταν ὁ χειμῶνας τοῦ 41. Καί λέει συνέχεια :—Τρεῖς φορές οἱ χαφιέδες μούστησαν παγίδα. Πάω νά βλέπω τή μητέρα μου καί μὲ τριγυρίζουν. Δέ θές νά ὑπογράψω δήλωση, μοῦ λέν, νά βγεῖ ἀμέσως ἔξω ; πές της το, ἐσένα θά σ' ἀκούσει, ἀλιώτικα θά τήν χάσεις παντοτεινά». Καί τίς 3 φορές τοὺς ἀπάντησα, ὄχι δὲ θέλω, ἡ μητέρα μου ξέρει τί κάνει. "Όταν οἱ φίλες τῆς πῆγαν τὴν ἄλλη μέρα λίγες γαλέτες, ἡ Σταυροῦλα εἶχε ἀκολουθήσει κιόλας τή μητέρα της στήν ἐξορία, στήν Ἀνάφη.

Τέτοια ἦταν τότε τὰ βάσανα τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδας. Τοῦτα ποὺ ἀναφέρομε εἶνε μιὰ σταγόνα. Κάποιος εἶπε ἀργότερα : «Καλά ποὺ πρόλαβε ὁ Μεταξᾶς νά πεθάνει. Γιατί τὰ κόπρα ποὺ μπαῖναν τίς νύχτες ἀπ' τοὺς χιλιοβασανισμένους ἀπάνω στὸν τάφο του, ἂν ζοῦσε, θά τάβλεπε μὲ τὰ μάτια».

Αὐτὲς ἦταν οἱ στρατιές ποὺ βάστηξαν ἀμόλευτο τὸ δημοκρατικὸ ἠθικό, τὴ λαμπάδα τῆς λευτεριᾶς, τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀξιοπρέπεια. Τὴ βάστηξαν κάτω ἀπ' τὰ χάχανα τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, τὴν αὐλοκολακία τῶν χυδαίων, καί τὰ ἐγκλήματα τῶν φασιστῶν.

"Όλες αὐτὲς οἱ στρατιές, μικροὶ μεγάλοι, ζωντανοὶ καί νεκροὶ, εἶνε ποὺ πῆραν τὴν ἐπωνυμία, τὸ 1945, «κουκουέδες». Αὐτοὺς εἶνε ποὺ χτύπησαν καί τὰ Ἑγγλέζικα τάνκς.

Μὰ ἴσως δὲν τοὺς ἤξεραν οἱ Ἄγγλοι. Γιατί ὅταν πεθαίνανε ἐκεῖνοι καί βογγούσανε, 8 χρόνια συνέχεια, πρωθυπουργοὶ δὲν συγκινήθηκαν.

Ξένες αποστολές δέν μελέτησαν τίς πληγές τους. Καί δέν εἶχαν αὐτοί σαλόνια, ἀπ' ὅπου νά ἐξαποληθοῦν οἱ ρόγχοι τοῦ θανάτου τους. Ἦτανε μόνο Ἕλληνες ἀντιφασίστες, κάνανε τὸ καθήκον τους, καί δέν τοὺς χρειστήκαν γι' αὐτό, φιοριτοῦρες.

(Τῆ λέξη «κουκουές» τὴν πρωτακούσαμε ἀρχές τοῦ 1943, ὅτι καί φούντωνε ὁ ἐθνικός ξεσηκωμός κι' ἐρχότανε σπαρταριστὰ τὰ νέα τοῦ ἀγῶνα ἀπ' τίς συνοικίες. Ρώτησαν μιὰ γρηοῦλα:—Καλέ, ἐσὺ μέ ποιὸν πολιτικὸ εἶσαι; Καί λέει μέ τὴν τρεμουλιαστὴ φωνή της:—'Εγὼ παιδί μου εἶμαι μέ τὸ κου - κου - έ!

Γελάσαμε τότε πολὺ μ' αὐτό. Δέν ὑποψιαστήκαμε τὴ μελοντικὴ του δόξα!)

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Τότε ἦρθε κι' ὁ Ἀλβανικὸς πόλεμος. Σὰν τὰ κοκόρια ποὺ τινάζονται ἀπ' τὸν ὕπνο κι' ὀρμούνε στὰ ψηλὰ κλαριά νά διαλαλήσουν τὴν ἀβγὴ ποὺ χαράζει, ἔτσι ὄρμησαν τότε κι' οἱ πολεμιστές μας στὴ μάχη ἐνάντια τοῦ Ἰταλικοῦ φασισμού. Ἡ πεῖνα, ἡ γύμνια, ἡ ψεῖρα τους, κατάφεραν ἀπερίγραφτα κατορθώματα. Γιατί τὰ φλόγιζε, σὰν τὸ πυραχτωμένο σίδηρο, ὁ ἀντιφασιστικὸς παλμός. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ δημοκράτες στέλλονταν στὴ γραμμὴ τῶν πρόσσω, μόνο γιὰ κεῖ ἦταν κατάλληλοι, πρῶτον γιὰτί μέ τὴν ὀρμὴ τους ἔκαναν τὰ θαύματα, καί δεύτερον γιὰτί ἦταν πολὺ πιθανόν νά ξεφλήσεις γιὰ πάντα μέ δαύτους, καί μ' ἓνα σμπάρο δυὸ τρυγόνια. Οἱ ἄλλοι δημοκράτες, στίς φυλακές καί στὰ στρατόπεδα καί στὰ «εἰδυλιακά μας ἀκρονήσια», τὸ ζήτησαν, μὰ δέν τοὺς τὸ ἐπέτρεψαν, νά πάρουν

μέρος στο μεγάλο έθνικό μας άγώνα. Τους διαφύλαξαν φιλάργυρα, για να τους παραδώσουν θριαμβευτικά, στους καταχτητές.

Για το «έπος» της Άλβανίας μίλησε όλη ή Εύρώπη. Οί ξένοι το απόδωσαν στη γενναιότητα του έλληνα, ξοφλώντας έτσι γρήγορα, γενικά κι' άκαθόριστα. Η ντόπια αντίδραση το απόδινε στα θαύματα του Μεταξά, τις τέλειες προπαρασκευές, τὰ περίφημα στρατηγικά πλάνα. "Αν άκουγόταν κι' ή φωνή εκείνων που το φτιάχνανε, το πολεμικό μεγαλούργημα, τότε θ' άκούγαμε και καμιά αλήθεια. Θ' άκούγαμε πως οί πολεμικές προπαρασκευές, μαζί μ' αυτές κι' ή είσφορά «ύπέρ της άεροπορίας» του τελευταίου πεινασμένου μας, γινήκανε χρυσάφιστις τράπεζες της Λόντρας, Γεώργιου και κόμπανυ, και πολυτελή έφόδια για τις στρατιές Μανιαδάκη - ΕΟΝ. "Ετσι άντις γι' άεροπλάνα και βαρειά κανόνια, οί πολεμιστές μας βρέθηκαν στην άνάγκη να βάλουν μπρός τὰ γυμνά στήθεια τους. Κι' όσο για σοφά πλάνα, αυτά τὰ έκπονήσανε οί χωρικές μας μαζί με τὰ γγόνια τους, της Πίνδος και της "Ηπειρος, όταν κουβάλαγαν πάνω στη ράχη τους εκείνα που ποτέ δε θάφταναν, τὰ έφόδια τών μαχών. Τὰ έκπονίσανε οί άνώνυμοι, όταν τολμούσαν τ' άφταστα, 3 βδομάδες στη μιá τσέπη μόνο σταφίδα, στην άλλη καλαμπόκι, και τὰ μπαούλα τών «μονίμων» να μη σηκώνονται άπ' τὰ τρόφιμα "Οποιος δεν ξέρει από τέτοιους καημούς, πως να καταλάβει... Και είπαμε. Η φωνή που ξέρει, άκούγεται σπάνια. Γι' αυτό δά και μαθαίνομε πάντα με τόση άκρίβεια την "Ιστορία!

Τέλος έγύρισαν, όσοι έγύρισαν, προδομένοι, αλλά άνίκητοι. Η Άθήνα πλημμύρισε από σακατεμένους. Ένα τσουράπι μάλλινο, που θάφτανε

στήν ὥρα θάσωζε τὰ ποδάρια τους. Τὸ τσουράπι δὲν ἔφτανε. Γιατὶ τὰ δέματα ποῦ ὀργάνωναν ἑλληνικὲς πρωτοβουλίες, ὁ φασισμὸς τὰ σταματοῦσε. Ἦταν ἐντελῶς ἀπαραίτητο νὰ περιέχουνε ἐμβλήματα βασιλικο-μεταξικο-φασιστικά. Τ' ἄλλα μισὰ τὰ κλέβανε, νὰ ντύσουνε τὴ χωροφυλακὴ καὶ τὴ Νεολαία. Ἔτσι ἀπόμειναν γιὰ τοὺς σακάτηδες τὰ χειροκροτήματα, κι' ἓνας νέος ἀγῶνας, τώρα μὲ τὴν ἐπιστροφή τους, πῶς νὰ καταφέρουν νὰ ζήσουν.

Κι' ὅταν μᾶς ἔπνιξε ἡ Κατοχὴ, καὶ τὸ ἔθνικο-απελευθερωτικὸ μας κίνημα φούντωσε, καὶ εἴτανε σχηματισμένα τὰ τσολιαδίστικα τοῦ Ράλλη, καὶ σούρνανε τότε οἱ τραυματίες μας τὰ καρτσάκια τους καὶ τὰ ξυλοπόδαρα, καὶ πάλι μπαίνανε ἐπὶ κεφαλῆς στὶς μάχες τῆς Ἀθήνας, τότε ἐνάντιά τους στράφηκε ὅλη ἡ διαλυτικὴ μανία τῆς ἀντίδρασης. Ὄταν τοὺς χρειαζότανε, λύσαξε νὰ τοὺς ἐπαινεῖ. Μὰ τώρα πιά ὅλοι αὐτοὶ ἦταν ἓνα τσουβάλι κόκαλα. Σὲ τί μποσοῦσε νὰ τῆς χρησιμέψουν. Ὄταν θὰ ξαναχρειαζόταν ἄλλους, θὰ ξανάβρισκε πάλι ἀπ' τοὺς γερούς. Ἄλλωστε καὶ κείνη τώρα ἡ πατερίτσα ποῦ τοὺς ἔμεινε, ποῦ σηκωνόταν ἀπειλητικὴ ἐνάντια στοὺς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πατρίδας, εἴτανε τόσο ἐνοχλητικὴ γιὰ μερικοὺς... Ἀπαγορεύεται νὰ τὴν ἀγγίξεις, ἀκόμα κι' ἀπὸ τὸ διεθνὲς δίκαιο. Καὶ ὁμῶς τοὺς τὴν ἄγγιξαν. Καὶ τοὺς τὴν ξανασπάσαν. Σὰ νὰ τοὺς τσάκιζαν γιὰ δεύτερη φορὰ τὸ χαμένο πόδι τους. Καὶ τοὺς εἶπαν μαυραγορίτες, ἐπειδὴ σούρναν τὶς πληγὲς τους μέσα στοὺς δρόμους, νὰ πουλήσουν τσιγάρα νὰ φᾶν. Καὶ τοὺς εἶπανε χασικλήδες, γιατί τρελλοὶ ἀπ' τοὺς πόνους, γύρευαν μορφίνα, καὶ ποῦ νὰ τὴ βροῦν... Τότε τὸ Κ.Κ.Ε. τοὺς ἔγραφε σὲ προκύρηξη ἓναν

ὕμνο : «..Τὰ χέρια σας, τὰ πόδια σας, τὰ μάτια σας, τὰ σπλάχνα σας, τ' ἀφίσατε, γιὰ τὸν ἑλληνικὸ λαό, στὰ βουνὰ καὶ στὰ φαράγγια...». Οἱ τραυματίες κλαίγανε. Τότε ἡ ἑλληνικὴ πολιτεία, μὲ τὰ γερμανικὰ χαιζάρια τῶν τσολιάδων, χρίζοντάς τους «κομμουνιστές», μὲς σὲ τρεῖς νύχτες τοὺς ἀποτελείωσε. 28 - 30 Νοέμβρη 1943. Νύχτες κολασμένες. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ πήγαιναν πρωῖ - πρωῖ στίς δουλειές τους, βρέθηκαν μπρὸς σὲ μπλόκα Σταδίου - Πανεπιστημίου - Κοραῆ. Ἄγριεμένες ἔχιδνες, τὴν κἀνη πρὸς τὸ πλῆθος ἔτοιμοι νὰ χυμῆξουν, οἱ τσολιάδες - φρουροί. Ἄναρωτιόμαστε τί εἶτανε τοῦτο τὸ καινούργιο. Δυὸ τραυματίες εἶχαν δραπετεύσει ἀπ' τὴ φρίκη ἐκείνης τῆς νύχτας, καὶ τώρα τοὺς κυκλώνανε. Ὅλοι οἱ ἄλλοι, πᾶνε... Μὲ πληγὲς ὀρθάνοιχτες, μὲ γενικὴ παραλυσία, στραβοί, μὲ ἐγκεφαλικὴ παράλυση, τοὺς ξεκόλησαν σὰν τὰ στρεῖδια ἀπάνω ἀπ' τὰ κρεβάτια τους, τοὺς κατρακύλησαν μὲ τίς κλωτσιές ἀπ' τίς σκάλες, νεκροὺς καὶ ξεψηχῶντας τοὺς ρίξανε σὲ φορτηγά, καὶ τίς νοσοκόμες μαζί, καὶ τοὺς γιατροὺς μαζί, τοὺς κλέψαν καὶ τὰ κουρελάκια τους, καὶ πᾶνε γιὰ πάντα... Τοὺς σκόρπισαν στὸν ἄνεμο. Κι' ὁ Τζαμουράνης, χωρὶς κανένα πόδι, κι' ὁ Γονατᾶς, μὲ γενικὴ παράλυση, γιὰτὶ δὲν μποροῦσαν νὰ στηθοῦν ὀρθοί, τοὺς σφήνωσαν σὲ δυὸ καρέκλες μπροστὰ στὸ ἀπόσπασμα. Ἰδιαιτέρως ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὸ ἀπόσπασμα ἦταν ἑλληνικό. Τσολιάδες. Ἐκεῖνα τὰ δυὸ μερόνυχτα 257 τραυματίες θανατώθηκαν. Ὅσοι δὲν ἐχτελέστηκαν ἀμέσως, τροφοδοτοῦσαν ἀπ' τίς φυλακές, ὕστερα, τὰ γερμανικὰ ἀποσπάσματα.

Ὅλοι αὐτοί, μικροὶ μεγάλοι, ζωντανοὶ καὶ νεκροί, ἥρωες τῆς Ἀλβανίας, αἱματοκυλισμένοι

ἀγωνιστές τῶν δρόμων τῆς Ἀθήνας, εἶνε πού πῆραν τὴν ἐπωνυμία, τὸ 1945, «κουκουέδες». Ἄν γλύτωση κανένας, τὸν ξαναχτύπησαν τὰ ἐγγλέζικα τάνκς. Μὰ ἴσως καὶ πάλι δέν τοὺς ἤξεραν. Γιατὶ ἦταν τότε κατοχή, καὶ δέν ἦρθε κανένας ἐπίσημος νὰ τοὺς ξαταγράψει. Δέν ἦρθαν νὰ τοὺς καταγράψουν οἱ διεθνεῖς ἐπίσημοι, ἔστω καὶ μὲς στὸ μνημα.

(Στὴ σημερινὴ δίκη τῶν δοσιλόγων ὁ μάρτυς ὑπερασπίσεως Πηνιάτογλου λέει ὅτι θυμᾶται πράγματι τὴν «ἐκκαθάριση» τῶν νοσοκομείων ἀναπήρων πού εἶχαν μεταβληθεῖ σὲ φρούρια ἀναρχικῶν. Ράλλης : (κατηγορούμενος πρωθυπουργὸς κατοχῆς). «Εἶμαι ὑπερήφανος πού ἔκαμα τίς μεγάλες ἐκεῖνες ἐπιχειρήσεις ἐκκαθαρίσεως τῶν νοσοκομείων ! ». Ἡ δίκη ἐσυνεχίσθη... (Οἱ ἔφημερίδες, Ἀθήνα, 17 Μαρτίου 194... 5 !)

ΤΕΤΡΑΧΡΟΝΗ ΚΑΤΟΧΗ

Τώρα εἶμαστε πιά στὴν κατοχή. Ἕνας κόσμος ὀλόκληρος νὰ βλέπει νὰ παρατρεκλίζει, λές κι' εἶχε φάει κατραπακιά. Νὰ τρεκλίζει ἀπὸ τὸ ξάφνιασμα, ἀπὸ τὴν πείνα κι' ἀπὸ τὴν ἀτίμωση. Ὡστόσο ἀπ' τὴν πρώτη ὥρα ἕνας - ἕνας Ἕλληνας ἔπερνε κιόλας τὴ θέση του. Ἄλλοι βιαστικοὶ - βιαστικοί, ἄλλοι πιὸ καθυστερημένοι. Νὰ κλωθοστρίβουν κύκλο - κύκλο τὸν καταχτητή. Τοὺς καταχτητές. Τούφιαξαν ἀεροδρόμια. Κονσέρβες. Χαρτονόμισμα ποταμούς. Νόμους εὐνοϊκοὺς. Τὸν ψυχαγώγησαν. Παραδόθηκαν μὲ ψυχὴ καὶ σῶμα στὸν ἔσχατο σωφὲρ τοῦ μεῖζον Ράιχ. Παράδωσαν τὰ θυληκά τους γιὰ ἕνα πιᾶτο κρέας μὲ πιλάφι. Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν ἐντελῶς δυσεύρετο. Δίπλα σ' αὐτοὺς, ὁ Ἑλληνικὸς

λαός αντιστεκόταν. Ποτέ δὲν εἶνε ὁ πιὸ φτωχός, ὁ περισσότερο ἄτιμος. Σπάζαν οἱ Οὔννοι στὰ παιδιὰ μας τὸ καλαμάκι τοῦ χεριοῦ τους ἀπάνω στὸ γόνατο, σὰ νάταν κούφια βέργα, ἐπειδὴ τὸ παιδάκι αὐτὸ λιμπίστηκε μιὰ κουράμανα στὸ λιμὸ τοῦ 41, κι' ὅμως τὰ παιδιὰ μας δὲν προσκύνησαν. Τὰ σκότωσαν οἱ γερμανοὶ μὲ σφαῖρα ὅταν σὲ μάντρα τοῦ συνοικισμοῦ σκύψαν νὰ φᾶνε πατατόφλουδες ποὺ μάζευαν γιὰ τὰ γουρούνια τους, κι' ὅμως οἱ μάνες τους δὲν προσκύνησαν. Φτῦναν οἱ ἄντρες αἶμα, γονατιστοί, πάνω στὰ πεζοδρόμια, βγάζαν ἀφρούς θανάτου μὲς στὰ χαντάκια μπρὸς στὰ μάτια μας, ὁ δρόμος πρὸς τὴ Γερμανία ἔλαμπε δελεαστικός, τοὺς τὸν ἔδειχναν μὲ πᾶσα λαμπρότητα πρωθυπουργοὶ καὶ λογοτέχνες, κι' ὅμως ἐλάχιστοι ἀπ' τοὺς ἐτοιμοθάνατους τὸν πῆραν! Σφίγγαν τὰ δόντια τους, καὶ περιμένανε.

Ὡσπου μιὰ νύχτα τοῦ Σεπτεμβρίου 1942, ἰδρύθηκε τὸ ΕΑΜ. Καὶ σήμανε τὸν ἐθνικοαπελευθερωτικὸ ἀγῶνα. Ἐκεῖνο τὸ ΕΑΜ πού, γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία τοῦ κακόμοιρου τούτου τόπου, κατάφερε νὰ ἐνώσει τὴν Ἑλλάδα. Νὰ ἐνωθοῦν μὲς στὸ ΕΑΜ οἱ Ἕλληνες, σὰ νάτανε ἡ οἰκογένειά τους.

Σὰν τ' ἀποξεραμένο τοῦβλο ποὺ περιμένει καὶ ρουφᾷ τὴ βροχὴ, δέχτηκε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὸ πατριωτικὸ ἐγερτήριο. Κι' ἀρχίζει αὐτοστιγμὴ τὸ πανηγῦρι.

Ἄλλοι ποὺ τὴν εἶδαν καλλίτερα, θὰ μιλήσουν γιὰ τὴν ἐπαρχία μας, γιὰ κείνη τὴ λαμπάδα τὴ φλεγόμενη κι' ὅμως μηδέποτε καιόμενη, ποὺ στάθηκε ἡ ἑλληνικὴ ὑπαιθρος στὴν περίοδο τῆς κατοχῆς. Γι' αὐτὴ, ποὺ ἔδωσε τὸν ἀντάρτη τοῦ βουνοῦ, τὸν ἀχειριῶνα τῆς γιὰ κατάλυμα, τὴν

τελευταία φοῦχτα καλαμπόκι της, τὸ τελευταῖο μουλάρι της στὸν διασυμμαχικὸν ἀγῶνα. Ἐμεῖς ἐδῶ εἴχαμε τὴ μάχη τῆς Ἀθήνας, καὶ τῶν συνοικισμῶν της.

Καισαριανή, Καλλιθέα, Κοκκινιά, Δουργοῦτι, Γκύζη, Περιστέρι, Κολωνός, Παγκράτι, Βύρωνας, κι' ὅλες οἱ συνοικίες μας, καὶ τὰ μικροσοκάκια.

Στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας, βασίλευε ὁ καταχτητῆς καὶ τὰ κοπέλια του. Γύρω τριγύρω ὡστόσο ἀπ' τὸ Λυκαβητό, ἀπ' ἀνατολὴ σὲ δύση, πέρα - πέρα σ' ὅλη τὴν ἔχταση τῶν κυκλικῶν συνοικισμῶν μας, ζοῦσε ἕνας κόσμος πολὺ ἀλλιώτικος. Δὲν ἔπαιζαν αὐτοὶ μὲ δόγματα. Δὲ νιάζονταν γιὰ ἀξιώματα. Δὲν εἴχανε καιρὸ γιὰ χάσιμο. Δύο λέξεις μόνο ξέρανε : Λευτεριά - Ἀγῶνας ! Καὶ τὸν φορτώνανε στοὺς ὤμους τους.

Στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας, τὸ ἀμαρτωλὸ ἐκεῖνο κέντρο, τὴ μισὴ αὐτὴ σπιθαμὴ τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ὅπου κυλιέτοι ἢ κοσμικότητα κι' οἱ λοιπὲς ἀρετές της, κι' ὅπου φευγαλέα πατώντας το κάθε ξένη προσωπικότητα θάρεψε τάχα μου πῶς γνώρισε ἀπ' ἄκρου σ' ἄκρη τὴν ψυχὴ τῆς Ἑλλάδας, (ἐνῶ ἢ Ἑλλάδα εἶν' ἄλλη), στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας βγαῖναν οἱ μεγαλόσχημες φυλλάδες ὑμνῶντας τὸν καταχτητῆ, οἱ περισσότερες πού γουργουρίζοντας σὰν πυρωμένοι διάνοι, κυκλοφοροῦν ὁμοίως καὶ σήμερα. Στ' ἀπόμερα δρομάκια τῆς Ἀθήνας, στίς γωνιές, στὸ σκοτάδι, διασταυρῶνουνταν οἱ ἀγωνιστὲς τοῦ παράνομου τύπου μας. Γύρω τριγύρω τους ἐβούϊζαν τὸ χαφιεδολοῖ καὶ τὰ μπλόκα.

Στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας οἱ ἔμποροι τοῦ θανάτου μας χαχάνιζαν στὸ σύμπαν, κι' ἀποταμιεύοντας τὸ σῆμα τῆς ζωῆς μας στίς κασετίνες τῶν μπιζοῦ. Στ' ἀπόμερα δρομάκια τῆς Ἀθή-

νας, ἀκοῦστε τί γινότανε. Ἦταν Λαμπρή τοῦ 42. Στὸ σπίτι ἑνὸς καρχαρία, ποὺ λέγονταν Πεζᾶς, παρουσιάστηκαν στὸ τραπέζι γερὰ τὰ ψημένα ἄρνια, καὶ γιὰ νὰ κάμουνε ἐντύπωση τοὺς εἶχαν σύρμα στὸ λαιμό, γιὰ νὰ κουνοῦνε τὸ κεφάλι τους σὰν νάταν ζωντανά. Δὲν εἶχαν ἄλλο τίποτα, ν' ἀπασχολήσουνε τὴ φαντασία. Μέσα σὲ σπίτι ἀγωνιστῶν δυὸ - τρεῖς μαζεύτηκαν κι' ἐκεῖ νὰ γιορτάσουν. Μάτησαν τὰ λεφτά τους σὲ ἡρωϊκοὺς συνδυασμούς. Ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα ὁ ἄντρας τοῦ σπιτιοῦ κοίταζε μ' ἀγωνία τὸ ρολοῖ του : "Ἄν δὲν ἔρθουν σὲ 5 λεφτά, δυὸ φίλες χάθηκαν ἀπόψε, λέει. Τὰ 5 λεφτά πέρασαν, καὶ κάναν τάχα πῶς γιορτάζανε, καὶ κανεῖς δὲ μιλοῦσε γι' αὐτές ποὺ δὲν ἐρχόνταν. Ὅταν ἄνοιξε ἡ πόρτα καὶ μπήκανε, ἦτανε σὰ ν' ἀντίκρυζες νεκροὺς ἀπὸ τὸν τάφο. «Κολήσαμε σ' ὅλες τίς κεντρικὲς ἐκκλησίες, εἶπανε. Αὔριο στὴ λειτουργία, θὰ διαβάσει ὁ κόσμος τίς προκηρύξεις. Τὰ φέραμε ὅμως ζόρικα. Σωθήκαμε μόνο ἀπ' τὴ γοῦνα ποὺ φόραγε ἐπίτηδες μιὰ ἀπὸ μᾶς. Κι' ὅταν μᾶς ρίξαν στὴ Μητρόπολη οἱ χωροφύλακες τὸ φῶς ἀπάνω μας, κι' ἀποφασιστήκαμε, τοὺς ἀκοῦμε νὰ λένε : δὲν τίς βλέπεις μὲ γοῦνα; ἄντρα περιμένουμε».

Γύριζες καὶ τίς κοίταζες ! Κολῶντας ἔντυπα τοῦ ἀγῶνα μας, πέρασαν τὴ Λαμπρή. Κι' ὅμως ἦταν ὡστόσο τόσο νέες κι' ὁμορφες, τόσο γνωστὲς κοπέλες μέσα στὴν Ἀθήνα...

Τὴν ἴδια ἐκείνη ὥρα τὰ ψημένα ἄρνια ὅλων τῶν κυρίων Πεζᾶδων μας, κουνοῦσαν θριαμβευτικὰ ἀπάνω στὰ τραπέζια τους, τ' ἀδειανὰ τους κεφάλια. Οἱ ἰδιοχτῆτες τους εἶναι ποὺ λέγονταν ἀπὸ τότε «πατριῶτες». Οἱ ἴδιοι εἶνε ποὺ λέγονται «πατριῶτες» καὶ σήμερα. Οἱ κοπέ-

λες που κολουσαν τα έντυπα, λέγονται τώρα «κουκουέδες».

“Υστερα στο κέντρο της Αθήνας συντάσσονταν κατεβατά και στέλνονταν στο έξωτερικό, να κρύψουν την αλήθεια, να στραβώσουν τα πράματα, να δυσφυμίσουν να πομπέψουν άγνους άγωνες και πολεμιστές.

Στ’ άπόμερα δρομάκια της Αθήνας, στις νύχτες, στο σκοτάδι, ανάμεσα στις σφαίρες, ξυστά δίπλα στο έχτελεστικό άπόσπασμα, δημιουργιόταν ο ΕΛΑΣ της πόλης. Ξεκίνησε άπ’ το Δουργοϋτι, το 1942, με τους 3 πρώτους μαχητές. “Ο Γ... παληκάρι άπ’ τα πρώτα, τα λέει έτσι άπλά κι’ ώραϊα, λές κι’ εϊνε μέγας ποιητής.

3 ΠΡΟΧΕΙΡΑ ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

1).— Δουργοϋτι.

—«Εμείς στο Δουργοϋτι εϊμαστε οί Αρμένηδες. Σ’ όλη την κατοχή μās λέγανε γερμανοί και χωροφύλακες: —«έσεϊς γιατί άγωνίζεστε, άφοϋ δέν εϊνε πατρίδα σας ή Ελλάδα». Κι’ όμως έμείς έπρωτοφιάσαμε τον ΕΛΑΣ της πόλης. Δέν εϊχαμε όπλο οϋτ’ ένα. Κάμαμε έξορμήσεις, και πήραμε άπ’ τους Ιταλούς. “Εχτοτες γίναμε πολλοί. Μονοκοϋκι το Δουργοϋτι ήτανε μαζί μας. “Εχτοτες, ήταν έπιχείρηση έλασίτικη έπικίνδυνη; πρώτο το Δουργοϋτι. Τα παληκάρια του, πριν πάρουν την προσταγή της μάχης, άρπούσανε τις άραβίδες. “Ητανε έρανος έθνικοαπελευθερωτικός; πρώτο το Δουργοϋτι. Πρώτες δηλαδή ποιές; Οί μπαράγκες! Οί ξύλινες! Γινόταν άπεργία ένάντια στον κατακτητή; με μιá λέξη

τὸ Δουργοῦτι ἔκλεινε, σὰ νάτανε μέρα Λαμπρῆς. Εἴμαστε τ' ὄπλοστάσιο τοῦ ἀγῶνα μας, κοιμόμαστε πάνω στὰ ὄπλα μας νὰ τὰ φυλάμε. Χαφιές δὲ βγῆκε ἀπὸ μέσα μας. Χαφιές ἀπόξω, ἢ γερμανός, μήτε δυὸ μήτε τρεῖς δὲν πάταγαν στὴν περιοχή μας. Γιὰ νὰ μποῦν ἐδῶ μέσα, ἔπρεπε νάρθουνε μὲ τάνκς καὶ μὲ πετρέλαιο. Πετρέλαιο νὰ μᾶς κάψουνε, καὶ τάνκς νὰ μᾶς χτυπήσουν. Καὶ τὸ αὐτόματο τοῦ Δουργουτιοῦ ἐλάλησε, ἀπὸ τὸ Βουρλοπόταμο, μέχρι τὸν Ποδονίφτη».

Τὰ ἀρμενάκια μὲς στὰ κρατητήρια τὰ σκοτώνανε, μόνο καὶ μόνο γιατί ἦταν ἀρμενάκια. Τὸ μῖσος κείνο τὸ φυλετικὸ ποὺ βαστᾶ σὲ αἰῶνια ἔξαψη τοὺς «ἄριους γκαγκαρέους πλακιῶτες». Νύχτες φριχτοῦ πογκρόμ γνώρισαν ἀπερίγραφτες. — Ἡ φωτιά στὶς μπαράγκες τους - γίνθηκε ἡμερομηνία ποὺ γύρω τώρα ἀπ' αὐτὴν λογαριάζει τὸ Δουργοῦτι τὰ γεγονότα. Τὸ «μεγάλο μπλόκο» τους—ὁ τόπος ὄδειασε ἀπ' τοὺς ἄντρες, δὲ λάλαγε μήτε σερνικὸς πετεινός, τὴν ἄλλη μέρα σκούπισαν ἀπ' τοῦ μπλόκου τὸ χῶρο ἓνα τσουβάλι γυναικεῖα μαλλιά ξεριζωμένα μὲ τὰ χέρια ἀπὸ τοὺς γερμανοτσολιάδες, ἀπόγνωση ὅμοια τρέλλα χτύπησε τὶς οἰκογένειες, κι' ἔσπασε τότε κι' ὁ ΕΛΑΣ. Καὶ δὲν πέρασαν μέρες, καὶ ξεπηδοῦσε ἀπ' τὸ πεισοπόρτι! Πιο πολυάριθμος καὶ πιο μαχητικός.

Καὶ νὰ ὁ τραγικὸς τους ἀπολογισμὸς τῆς κατοχῆς:—1100 οἰκογένειες ὁμήρων, - 114 οἰκογένειες ἐχτελεσμένων κι' ἐξαφανισμένων, - 104 πυρπολημένες μπαράγκες συθέμελα, - 2.500 βαρειά ἀσθενικὰ παιδιὰ! (Σ' αὐτοὺς προσθέτομε σήμερα ἄλλους 500, ξορισμένους στὸ Τομπρούκ. Αὐτὴ ἡ τελευταία εἶνε ἀγγλικὴ ἀποστολή).

Πολέμησε, ναι ἢ ὄχι, κ. Τσῶρτσιλ, τὸ Δουρ-
γοῦτι ἐνάντια στὸ φασισμό ;

Μήπως χτυπήθηκε θανάσιμα ἀπ' τὸν κατα-
χρητή, γιατί θανάσιμα πολέμησε ;

Ἡ μήπως δὲν ἦταν αὐτὴ ἀντίσταση, ἀλλὰ ἦταν
ἀπλῶς... «κουκουέδες» ; Δύσκολο μυστήριο.

Ἦταν δὲν ἦταν στὸ Μενίδι ἀκόμα οἱ γερμα-
νοί, κι' οἱ καμένες μπαράγκες στήνουνταν κιό-
λας ὀρθιες ! Μὲ πυχίτσες, μὲ τὸ σάλιο, μὲ τὶς
ψευτιές, σὰν τὰ μυρμήγκια, ἀγγομαχοῦσαν νὰ
καλύψουν σὲ κάποια στέγη τὸ βασανισμένο κε-
φάλι τους. Κι' ὅ,τι καὶ στήθηκαν ὀρθές, μ' ἓνα
καινούργιο μπάμ, καὶ ξαναπάρτις χάμω!

Μόνο πῶς ἡ βολὴ εἶτανε τώρα ἄλλης μάρ-
κας. Ἀγγλική. Ἀντέχει ἄνθρωπος νὰ ξαναντι-
κρύσει τὸ δράμα τους ;

Κι' ὅταν εἶχε τὸν τελευταῖο του ἀγωνιστὴ
νεκρό, τὸ Δουργοῦτι, τὸν Τάκη Βαλιᾶνο, στίς
11 τοῦ Ὀχτώβρη, παραμονὴ τῆς λευτεριάς κι'
ὄλοι λέγανε : κρίμας ! λίγες ὥρες καὶ θὰ τὴ γλύ-
τωνε !, καὶ τούγραφε ἓνας συναγωνιστῆς του
ἀπάνω στὸ μνημα τοῦτο τὸ περίφημο : — «Σὲ στε-
φανώνει ἡ Πατρίς μὲ στέφανον ἑληᾶς, γιατί ἐν-
δόξως ἔπεσες ὑπὲρ τῆς Λευτεριάς, τὴν δόξα σου
ἤθελα κι' ἐγὼ ὁ Γιώργος Βασιλείου, κάτοικος
μὲν τοῦ Κουκακιοῦ, ἀλλ' ἐξ Ἀμαρουσίου» — (τὸ
ὄνομα τοῦ ζωντανοῦ εἶν' ἀλλαγμένο, ἄς μὴν γυ-
ρέψει νὰ τὸν σκοτώσει κανεὶς !), τότε, ἦρθε καὶ
ὁ Δεκέμβρης μῆνας, κι' ὁ Τάκης δὲν εἶτανε πιά
«ὁ τελευταῖος τους νεκρὸς ἀγωνιστῆς...» Τώρα ;
— Θὰ ξαναρχίσουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴ μακάβρια
καταγραφὴ τους.

2).—Καλλιθέα.

“Υστερα στο κέντρο της Ἀθήνας συνεδριάζαν οἱ πολιτικάντηδες, καί κάτω ἀπό τὴν προστασία τοῦ κατακτητή, δισμοιράζοντας μεταπολεμικά πόστα. Ἐκείνη τὴν ἴδια στιγμή, τὰ παληκάρια τῆς Καλλιθέας ξεκινούσαν. Ἀπὸ μιὰ μάντρα ξεταβάνωτη. Ἐκεῖ ἦταν τὸ στρατηγεῖο τους. Ἐκεῖ, κάτω ἀπ’ τὴ βροχή, καί κάτω ἀπ’ τ’ ἄστρα τ’ οὐρανοῦ, μοιράζανε καί τρώγανε τὸ ἀλάδωτο μπιζέλι, ἐπὶ δυόμιση χρόνια! Ἐκεῖ ἦταν καί τὸ ὄπλοστάσιο. Ὁ Μπαρμπαγιάνης, 2ος καπετάνιος τοῦ λόχου μᾶς βλέπει κάτω ἀπ’ τὰ γυαλιά του μὲ πολλὴ προσοχή.—«Ἐ νά, λέει, ἀπόδω-να ἄρποῦσαν τὰ παιδιὰ τὰ ὄπλα, καί ξεκινούσαμε».

—Πόσα ὄπλα εἶχατε μπαρμπαγιάνη, καί πόσους πολεμιστές; Βγάζει μικρὰ χαρτάκια ποὺ τάχε θαμένα στὸ χῶμα, ὅταν θὰ σκοτωνότανε, νὰ τᾶβρει ὅποιος ἀπομείνει. Εἶνε γραμμένα μέρα τὴν ἡμέρα, τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα τῶν μαχῶν.

—Τάδε τοῦ Μάη, ἐμεῖς, 6 πολεμιστές, 4 ἀραβίδες —ὁ ἐχθρός, τσολιάδες, μπουραντιᾶδες, πάνω ἀπὸ 300, χτύπησαν μὲ αὐτόματα.—Τάδε τοῦ Ἰούλη, ἐμεῖς, 15 πολεμιστές, 11 ἀραβίδες,—ὁ ἐχθρός, γερμανοὶ κι’ ὄλοι οἱ ἄλλοι, πόσοι εἶνε; τοὺς ξεφόρτωναν τ’ αὐτοκίνητα.—Τόσες Αὐγούστου, ἐμεῖς 50 πολεμιστές, μὰ ἔχομε ἐπιτέλους 1 αὐτόματο —ὁ ἐχθρός, 2.500 ἄντρες, χτύπησαν μὲ ὄπλοπολυβόλα καί μὲ τάνκς...».

—6 πολεμιστές, 4 ἀραβίδες, σὲ μάχη ἐνάντια σὲ 300! Τὶ Μεσολόγγι καί τὶ Ζάλογγο...—6 πολεμιστές 4 ἀραβίδες ἐνάντια σὲ 300! Αὐτὸ φτάνει.

Καί πῶς βγαίνατε πέρα, μπαρμπαγιάνη; τοῦ λές.—Ἐ δὲν ἦταν κι’ ἀδύνατο. Γνωρίζαμε καλὰ

τὸ ἔδαφος, ὁ πληθυσμὸς πέρα γιὰ πέρα ἦταν μαζί μας, κι' εἴμαστε ὅλοι ἀποφασισμένοι. Μ' αὐτὰ τὰ τρία μας πλεονεχτήματα εἴχαμε καλὴ πιθανότητα, 10 ἐνάντια σὲ 1000. Κι' ὅλα μας τὰ παιδιὰ ἦταν πάρα πολὺ καλά.

Ὁ...τάδε, ἦταν τριῶν ἡμερῶν ἐλασίτης. Ἀπὸ βραδὶς εἶχε τὴν πρώτη του συνεδρίαση. Τὸ πρωὶ εἶχε τὴν πρώτη του μάχη. Τὸν κύκλωσαν σὲ μιὰ γωνιά, τοῦ φώναζαν νὰ παραδοθῆ—«οἱ ἐλασίτες πεθαίνουν μὰ δὲν παραδίνονται» πρόλαβε κι' εἶπε, καὶ τὸν ξάπλωσαν. Κι' ὁμως ἦτανε μόλις 3 μέρες μαζί μας. Μᾶς ἦρθε κι' ἓνας ἀπ' τὶς φυλακές, μᾶς εἶπε, «θέλω δίπλα σας νὰ ξαναγίνω ἄνθρωπος» ἐμεῖς τὸν βαστάγαμε σὲ ἀπόσταση, δὲν εἴχαμε ἐμπιστοσύνη. Μὰ ὅταν φεύγανε οἱ γερμανοὶ καὶ πιάσαμε ἀποθήκες τους καὶ ὁ καθένας κάτι κράτησε, μικρὸ πρᾶμα, γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἦταν ὁ μόνος ποὺ δὲν ἄγγιξε μήτε καρφίτσα. Τὸ ἐλασίτικο ὄπλο τὸν μετὰπλασε».

Ἐκεῖ ἦταν κι' ὁ Παναγῆς, ποὺ ἐχτελέστηκε, καὶ ζεῖ! 20 Χαϊδαριῶτες στήθηκαν μπρὸς στὸν τοῖχο ἐνὸς Καλιθιώτικου σπιτιοῦ. Κατὰ τριάδες τοὺς χτυποῦσαν, καὶ τὰ ἐπόμενα σωριάζονταν πάνω στὰ προηγούμενα κουφάρια. Πῆρε 3 σφαῖρες στὴν κοιλιά καὶ 2 στὸ στήθος, μόνο ἡ χαριστική βολὴ κατὰ σύμπτωση δὲν τὸν ἔπιασε, νὰ νιώθει τὰ ζεστὰ αἵματα τῶν ἄλλονῶν νὰ τοῦ τρέχουν στὴ μούρη, στὰ μάτια, στὸ στόμα του... Μόλις στρίψαν οἱ γερμανοὶ, ξεγλύστρησε κάτω ἀπ' τοὺς νεκροὺς καὶ χώθηκε σὲ σπῖτι.—Καὶ δὲν τρελλάθηκες μπρὲ Παναγῆ, τοῦ λές, νὰ σούρθουν νεῦρα, νὰ χάσεις τὸν ὕπνο σου;—Μπάαα, λέει ἀπαθέστατα, δὲ μούρθε τίποτα, ὁ ἀγῶνας ἔχει ἀπ' ὅλα.

Ἐνα μνημὲν στήθηκε σὲ κείνο τὸ δρομάκι στὸ

μέρος πούπεσαν οί 19 κι' ἔχει τὰ ὀνόματά τους. Ἐνάμεσά τους καί 3 Ρῶσοι. Ὁ ἕνας ἀπό τὸ Βελικίϊ-Λουκι, ὁ ἄλλος ὑπερασπιστής τοῦ Στάλιγκραντ! Αἰχμάλωτοι τῶν γερμανῶν, δραπέτευσαν. Κι' ἦρθαν τώρα καί πέσανε, γιὰ τὴ λευτεριά τῆς Καλλιθέας! Γιατί ξέρουν πῶς ὁ ἄγώνας τοῦ δικίου καί τῆς λευτεριάς, βρίσκεται σ' ὅλης τῆς γῆς τὰ σοκάκια.

Κι' ἐκεῖνα τὰ μονοροφάκια μας, τὰ φρούρια-κάστρα! Τὸ σπίτι τῆς ὁδοῦ Μπιζανιοῦ στοῦ Χαροκόπου! Ἐκεῖ ὅπου κλείστηκαν τὰ 10 παληκάρια. Τοὺς κύκλωσαν οἱ γερμανοτσολιᾶδες. Σῶσαν τὶς σφαῖρες τους καί φύλαξαν μιὰ τελευταῖα γιὰ τὸν καθένα, νὰ μὴν πέσουν στὰ χέρια τους. Σήκωσαν μόνο ἄσπρη σημαῖα νὰ βγάλουν ὄξω τὴ σποιτονυκοκυρὰ μὲ τὸ παιδί τῆς νὰ μὴν κακοπάθουν, ὕστερα ἄρχισαν ν' αὐτοχτονοῦν, κι' ὁ ἕνας λέει, ἐγὼ πρὶν πεθάνω ἔχω ἀκόμα ἕνα καθῆκον, - καταστρέφει τὸν ὄπλισμό, γιὰ νὰ μὴν πέσει στὸν ἐχθρό, μὰ γιὰ τὸν δέκατο δὲν ἀπομείνει σφαῖρα, τὸν τριγυρίζουν οἱ χαφιέδες, τοῦ φωνάζουν νὰ προδώσει νὰ τοῦ χαριστεῖ ἡ ζωή, — «Εἶμαι ἐλασίτης!», τοὺς λέει, καί πέφτει.

Κι' ἐσύ λές τώρα μὲ τὸ νοῦ σου: Εἶνε εὐκολο νὰ κάνεις τὸν καμπόσο, ὅταν περιμένεις γαλόνια καί τιμές. Εἶνε κάπως πιὸ δύσκολο νὰ πέφτεις στὸ κατόφλι ἑνὸς ἀνώνυμου μικροῦ σπιτιοῦ, ἀνώνυμος κι' ἐσύ ἀφανῆς φρουρός, τοῦ κατασυκοφαντημένου ΕΛΑΣ.

Κι' ἐκεῖνο τὸ ἄλλο φρούριο - κάστρο τοῦ Ὑμητοῦ; Μονοροφάκι πάλι πρὸς τὴν ἀνηφόρα. Ὅταν σοῦ χτίζαν τὰ θεμέλια σου, ποιὸς νὰ σοῦ τὸ προφήτεψε, τὸ ἡρωϊκό σου τέλος; Τρία ἐπονελασιτάκια σέ δοξάσανε. Ἀπ' τὶς 9 τὸ πρωὶ ὡς τὶς 5 τ' ἀπόγεμα βάστηξαν μέσα - κεῖ κλει-

σμένα. Τὰ νταβάνια τινάχτηκον ἀπ' τὰ φονικά
 ὄπλα ποῦ τὸ χτυποῦσαν ὀλοῦθε, οἱ μεσότοιχοι
 ὑποχώρησαν, τὰ ἠλεκτρικά καλώδια ξυλώθηκαν
 καὶ κρέμονται τώρα σὰ σταλαχτίτες. μὰ ἡ καρ-
 δια 3 παιδιῶν ἀκόμα βαστοῦσε. Μόνο ὅταν
 ἔλειψε ἀπ' τὸ σπίτι κάθε πνοή ζωῆς, τότε τὸ πά-
 τησαν οἱ ἀρουραῖοι. Ποιοί; Ποιοὶ ἄλλοι; Τσο-
 λιᾶδες - χωροφύλακες κι' ἀπὸ ἀντίκρυ, παρα-
 μονεύοντας νὰ ἐπιπέσουνε γιὰ ἐνίσχυση, οἱ γερ-
 manoί. Ἡ τριανδρία τοῦ Ράλλη ἐν δράσει!
 Τὸ πάτησαν, βγάλαν τὰ πτώματα ἀπ' ἔξω στο
 χωράφι, ἀπάνω στο χῶμα, καὶ κουβάλησαν αὐ-
 τοκίνητα καὶ πῆγαν κι' ἦρθαν τρεῖς φορές καὶ τ'
 ἄδειασαν ὄλο. Ἀκόμα καὶ τὶς τάβλες τοῦ πατώ-
 ματος, ποῦ εἶχε σουρώσει ἀπάνω τους τόσο αἷμα
 καὶ τόση ἀγωνία, τὶς ξερίζωσαν καὶ τὶς πήρανε.

Ἐκεῖ ποῦ πρωτακούμπησαν τὰ νεκρὰ παλη-
 κάρια στο χωράφι δίπλα, ἀπάνω στο χῶμα, ὁ κό-
 σμος ἔβαλε γύρω - γύρω πετραδάκια σὲ σχῆμα
 τοῦκαθενὸς τοῦ κορμιοῦ, καὶ στο μέρος πρὸς τὸ
 κεφάλι, λουλουδάκια. Ἀπ' ὅλες τὶς ἐπιγραφές
 καὶ τὰ νεκρώσιμα ποῦ τὸ διακοσμίσανε ἔχτοτες
 τὸ θρυλικὸ σπίτι, τὰ μνηματάκια ἐκεῖνα τὰ παι-
 διάστικα ἐνὸς ἀνώνυμου λαοῦ ποῦ ἀγκαλιάζει
 τοὺς νεκρούς του τοῦ ἀγῶνα, εἶνε τὸ πιὸ συγκι-
 νητικὸ πράμα ποῦ ἀπόμεινε. Περπατᾶς ἀνίδεος,
 μόλις πὼς φαίνονται ἀπ' τὴ γῆ, μὰ κάποια ζων-
 τανή σκιά βρίσκεται πάντα νὰ περπατοκινιέται
 γύρω τους, σὰ νεκροθάφτης - φύλακας, καὶ σὲ
 προλαβαίνει - «μὴν πατήσεις γιὰ τὸ θεό! εἶναι
 τὸ αἷμα τους!»

3).—Καισαριανή.

Πᾶμε τώρα κι' ἄλλοῦ. Βορειονατολικά. 47 ἔνοπλες ἐπιδρομές εἶχε ἡ Καισαριανή στὸ διάστημα τῆς κατοχῆς. Τὰ περιώνυμα ἐκεῖνα «ντού» τῶν γερμανοτσολιάδων. Ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα, ἔθαβε μὲ τὸ φτυάρι τὰ νεκρὰ παιδιὰ τῆς τῆς πείνας καὶ τῆς στέρησης. Μὰ ἀντήχησε τώρα τὸ σάλπισμα, καὶ βγῆκε στὸν ἀγῶνα. Ἐπὶ ποδὸς πολέμου 3 χρόνια ὀλόκληρα ἔζησε ὁ πληθυσμὸς τῆς, πολέμου σὲ ρυθμὸ ποῦ ἀπ' ὥρα σ' ὥρα ἐπιταχυνότανε.

Πρῶτη ἐπιδρομὴ τσολιάδων, ἄοπλος κόσμος, μὲ βρυσιὲς ἀπάντησε στὶς σφαῖρες, καὶ προσπαθώντας ν' ἀχρηστέψουνε μὲ πέτρες τὰ λάστιχα στὰ αὐτοκίνητα. Ὑστερα τὸ μεγάλο «ντού» τοῦ Ἀπόλωνα, ὁ ἀγαπημένος τῆς Καισαριανῆς, γραμματέας τοῦ Κ.Κ.Ε., ἐκεῖνοι οἱ «γραμματεῖς» ποῦ ὅτι κι' ἔπερναν τὸ δοξασμένο πόστο, ἤξεραν πῶς τοὺς περιμένει ὁ θάνατος!... Ὁ Ἀπόλωνας κυκλώθηκε μὲ τοὺς συντρόφους του, τραβήχτηκαν στὸν Ὑμηττό, σώθηκαν τὰ πολεμοφόδια, βρῆκε ὕστερα ἀπὸ μέρες ὁ κόσμος τὰ κορμιά τους στὴν πιὸ ψυλὴ κορφή, λυωμένα ἀπ' τὰ χτυπήματα τῶν ὄλμων. Ὑστερα οἱ 5 Ἐπονῖτες πούδωσαν μάχη μ' ἓνα τάγμα. Τοὺς κύκλωσαν σὲ σπίτι, σώθηκαν κι' αὐτουνῶν οἱ σφαῖρες, τοῦ Σταύρου, 17 χρονῶν, τοῦ σκίσαν οἱ τσολιάδες τὸ κεφάλι μὲ τὸ σκεπάρνι. Σ' ὄλους βγαλαν τὰ μάτια σὰν πεταλίδες, χορεύανε τριγύρω τους σὰν κανίβαλοι οἱ τσολιάδες, ὁ κόσμος ὅλος ἐβαστοῦσε τὴν ἀναπνοή του, κι' ὕστερα οἱ μᾶνες ποῦ τὰ πέρνανε, ἔτσι πῶς στάζαν ἀπ' τὸ αἷμα τους, καὶ τάθαβε ὁ πληθυσμὸς, κι' ὕστερα ἡ Καισαριανὴ γιὰ νύχτες δέν ἔκλεισε μάτι..

47 ἔνοπλες ἐπιδρομές ! ποῦ νὰ φᾶς καὶ νὰ κοιμηθεῖς ! νεκρούς εἶχες νὰ θάβεις, παληκάρια νὰ κρύβεις, τραυματίες νὰ δένεις, ποῦ νὰ φᾶς καὶ νὰ κοιμηθεῖς ! πόλεμο εἶχες νὰ ἐτοιμάζεις ! Μόλις τέλειωνε ἡ μάχη ἐτοιμαζόσουνα γιὰ τὴν ἐπόμενη. Βγαίνανε τὰ χουινιά, πληροφοροῦσαν καὶ καθοδηγοῦσαν, ὁ πληθυσμὸς μάζευε τρόφιμα γιὰ τοὺς πολεμιστές, ἡ ΕΠΟΝ τραγουδοῦσε, ἦταν ἓνα ἀπερίγραφτο σὲ ἡρωϊσμὸ πανηγυρι...47 ἐπιδρομές. Μὲ πολυβόλα καὶ κανόνια. Κι' ὅμως ποιὸς λύγισε ; οὔτ' ἓνας ! Κλαῖγαν οἱ μᾶνες βέβαια, μὰ ἂν εἶχανε κι' ἄλλα παιδιὰ, κι' ἐκεῖνα θὰ τὰ δίναν. Αὐτὸ πάει νὰ πεῖ : ἀγῶνας τοῦ λαοῦ !

Τρία χρόνια τὸ ἴδιο βιολί. Κι' ὥστόσο δὲν ὑποτασόταν ! Μιὰ φοῦχτα πρᾶμα ἓνας λαός, καὶ νὰ μὴν προσκυνᾷ τὸν νικητὴ τῆς Εὐρώπης ! Μήτε τοὺς νιόπιους του ἐκπρόσωπους ! Ποῦ βασιζόταν ! Ἦτανε τόσο πιὸ ἔξυπνος ἀπὸ πρωθυπουργοὺς καὶ ἐπιστήμονες, ποὺ ἦταν τόσο σίγουροι γιὰ τὸ αἰώνιο τοῦ φασισμού ; Τρελλὸς ἀπὸ μανία ὁ Πλυτζανόπουλος τηλεφώνουσε στὸ Ράλλη ; «Νὰ τὴν κάψω ἐπιτέλους τὴν Καισαριανή ;». «Κάμε τὴν ὅ,τι θέλεις», ἀπαντοῦσε ὁ Γκαουλάϋτερ. Κι' ἔκαψαν ὅ,τι πρόλαβαν. Ἔβαλαν δηλαδὴ φωτιὰ στίς ξύλινες μπαράγκες. Κοίτονται τώρα τὰ ἐρείπια ὅπως εἶνε στὴ Δῆλο καὶ στὴν Πομπηῖα, πέτρες μόνο σωροὶ σύριζα ἀπ' τὸ χῶμα, χάσκουνε τὰ ὑπόγεια σὰ στόματα ἀνοιχτά, κρέμουνται δίχως στήριγμα οἱ πέτρινες οκαλίτσες τους, τὰ γυαλικά τὰ πιᾶτα τους ψιλὰ - ψιλὰ συντρίμια ἀστράφτουνε στὸν ἥλιο, καὶ μόνο ποῦ καὶ ποῦ κανένα κουρελάκι ἀπὸ ροῦχο δείχνει πὼς χτές ἀκόμα ἦταν ἐδῶ ζωὴ. Οἱ τσολιᾶδες ἐμπόδιζαν τὶς ἀντλίες νὰ σβύνουν τὴ φω-

34
τιά, ἐμπόδιζαν τὸν κόσμον νὰ σώσει τὰ στρωσίδια του... 76 μπαραγκες πυρπολήθηκαν. Κάηκαν καὶ γυναῖκες μέσα ζωντανές.

Κι' ὅμως. Τὴν ἴδια ὥρα ποὺ ὅλος αὐτὸς ὁ πληθυσμὸς ἀγγομαχοῦσε δίπλα μας, προσπαθώντας νὰ ξεψυχήσει γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας συνομωτοῦσε νὰ τὸν ἐξοντώσει. Συνομωτοῦσε ψάχνοντας τὸν καλλίτερο τρόπο νὰ τὸν ξανασκλαβώσει πάλι, ὕστερα ἀμέσως ἀπὸ τὸ ξεσκλάβωμα, ξεσκλάβωμα ποὺ ὁ ἴδιος τὸ κέρδισε, δίνοντας καὶ τὰ στρώματά του, καὶ παιδιὰ του, καὶ τὴ ζωὴ του.

Ὅλοι αὐτοί, μικροὶ μεγάλοι, ζωντανοὶ καὶ νεκροὶ, ντουνιαῶς ὀλάκερος, γυμνοὶ καὶ πεινασμένοι, κυνηγημένοι ἀλλὰ ἀδούλωτοι, εἶναι ποὺ πῆραν τὴν ἐπωνυμία, τὸ 1945, «κουκουέδες». Αὐτοὺς τοὺς ἴδιους ξαναχτύπησαν τὰ ἐγγλέζικα τάνκς. «Ἀπὸ ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος», ἔλεγε τὸ βρετανικὸ ἀνακοινωθέν.

Σὲ τούτη τὴν περίπτωση δὲ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πεῖ μ' εὐκολία, ποιὸς ἦταν τὸ μεγαλύτερο θῦμα: ἡ Καισαριανὴ ποὺ ξαναχτυπήθηκε, ἢ ὁ Ἄγγλος στρατιώτης πούπεσε στὴν παγίδα ποὺ τοῦ στήσανε, ξαναχτυπώντας τὴν Καισαριανή... (Ἦταν παρήγορο γιὰ μᾶς ὅταν τυχαῖα ἕνας, ἄγγλος, μᾶς εἶπε πὼς ἂν κι' ἔλαβε μέρος σ' ὅλες τὶς μάχες, δὲν ἔριξε οὔτε μιὰ φορὰ ἐνάντια στὸν ΕΛΑΣ).

Ἔτσι πεθαίνανε οἱ «κουκουέδες».

Στὴν Καισαριανὴ εἶχαν καὶ τὸ Σκοπευτήριο. «Θυσιαστήριο Λευτεριᾶς». Ἔτσι τότε ὁ λαός.

Ὁ πλατὺς δρόμος σὲ φέρνει μπροστά του. Εἶναι ἕνα δάσος ἀπὸ κυπαρίσια. Τὸ παλιὸ σκο-

πευτήριο του στρατού. Μιά ανατριχιαστική σιωπή το τριγυρίζει όπως σκεπάζει ή σιωπή όλα τα φοβερά πράγματα. Έπιγραφές σε πληροφορούν - «πέσανε τραγουδώντας για τη λευτεριά και τη λαοκρατία». Τόξα σε οδηγούν : «πρός το ιερό μνημείο». (Αυτή τη στιγμή μαθαίνομε πως ή «άπελευθερωμένη Αθήνα» με τα κρυφά χερσικά των οργάνων της, όλ' αυτά τα μνημεία του άγώνα τα σύλησε, άλλα άσβεστόνωντας τις έπιγραφές, άλλα κατεδαφίζοντάς τα). Περνάς τους στριφτούς δρόμους, και φτάνεις στο μεγάλο περίβολο. Έκει αντίκρυσαν τον κόσμο για τελευταία φορά τα πλήθη οί κατάδικοι Αθήνας και Συνοικισμών. 1500 ; 2000 ; Περισσότεροι ; Άκόμα δέν ξέρεις κανείς. Στατιστικές δέν έκρατήθηκαν. Κανείς δέν τους μετρούσε... Αντίκρου σου ύψώνεται ο φοβερός τοίχος. Ο τοίχος της Καισαριανής ! Πέρασε κιόλας μέσ στην Ιστορία, δίπλα στις πανανθρώπινες τραγωδίες των λαών... Έκει τους έστηναν μπρός στο χαντάκι. Γυμνούς τους έχτελουσαν για να σώσουν να πάρουν τα ρούχα τους. Μιά βρώμα άπαίσια αναδίνεται μέσα άπ' το χαντάκι καθώς το δέρνει ο ήλιος. Είνε ή βρώμα άπό το αίμα και τα μυαλά άγωνιστών. Ήταν κι' έλληνας φύλακας π' ο τον είχαν οί γερμανοί να καθαρίζει κάθε μέρα τα μυαλά και το αίμα. Του μιλείς τώρα, και ο άνθρωπος είνε σα ζαβωμένος. Βρίσκεται εκεί ένα τσόκαρο που το φορούσε ένας φυλακισμένος, και μια τραγιάσκα έργατη στη δεξιά γωνιά. Αυτά είνε όλα κι' όλα που άπόμειναν, άπό τόσες ζωές, που πέρασαν άπό δω μέσα...

Πρωί πρωί στις 6 έσκιζε τον άγέρα ή στρίγγλι-

κη σφυριά, κι' ό κόσμος μ' έκείνη ξυπνούσε.
Ήταν ή όμοβροντία του έχτελεστικού απόσπασμα. Ξεσηκονόταν όλοι, πιάναν τὰ γύρω ύψώματα, τραγουδούσανε οί κατάδικοι, άπαντούσε στο τραγουδι ό κόσμος, και κάθε μέρα δόστου και φτάναν τὰ μαύρα καμιόνια, και κουβαλούσαν μελλοθάνατους. Οί κατάδικοι πετούσαν στο πέρασμά τους τὰ μανικέτια τους, άλλος τή βέρα του, μιὰ κοπέλα τὸ δαχτυλίδι της, άλλη ξέσκισε λουρίδα άπ' τὸ ρούχο της και τήν πέταξε, κι' άπάνω σε στρατσόχαρτα πετούσανε τίς διευθύνσεις τους και τὰ τελευταία τους λόγια: «πεθαίνουμε με τὸ γέλιο στα χείλια για τή λευτεριά και τή λαοκρατία». Τ' άνατριχιαστικά αυτά χαρτιά δόθηκαν στις οίκογένειες, θά μπορούσαν να φωτοτυπηθούν, να τὰ δει ό κόσμος.

Ύστερα τὰ νεκρά κουφάρια τὰ στίβαζαν σαν τὰ σφαχτάρια να τὰ θάψουν άλλου. Τὸ αίμα έπηζε στο δρόμο, όλες οί στρατες γύρω - γύρω ρουφήξανε ρουφήξανε αίμα, κι' έχουνε κάμει σα μιὰ κροῦστα, κι' είνε και που και που σκασμένες, πώς σκα τὸ χῶμα που ποτίστηκε από πολλή βροχή...

Ύστερα στην 1η του Μάη ή έχτέλεση των 200 «κουμμουνιστές», έλεγε τὸ γερμανικό άνακοινωθέν - γίνηκε άργά τὸ πρωί. Τρέξαν όλοι οί γύρω συνοικισμοί, ήταν μιὰ φοβερή λιτανεία. Έτσι και στην Αρχαία Τραγωδία σίγουρα τὰ πλήθη συνοδεῦαν τούς νεκρούς τους... Ό κόσμος χυμούσε ν' άρπάξει τὸ χῶμα κοκινισμένο από τὸ αίμα τους, άλλος κουβαλούσε λουλούδια, «κατάρα και άνάθεμα» βούϊζε στον άέρα από χιλιάδες στόματα, τὰ λόγια τάπερνε ή ψιλή κορφή του Ύμηττου, και τὰ ξανάδινε πιὸ πέρα...

Ύστερα οί τελευταίοι 50 μέσα στον Σεπτέμ-

βρη, «κομμουνιστές» ἔλεγε τὸ γερμανικὸ ἀνακοινωθὲν - ποὺ ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ παιδάκια 12 χρονῶν. Ἐκεῖνο τὸ πρωὶ ἡ Καισαριανὴ ξύπνησε μὲ τὸ ἥρωϊκὸ τραγούδι τοῦ Ἐθνικοῦ μας ὕμνου. Ὁ ἦχος τῆς μπότας τοῦ κατακτητῆ τοὺς ἔδωσε νὰ καταλάβουν. Ἦτανε πάλι μελλοθάνατοι, τοὺς φέρνανε, καὶ τραγουδοῦσαν... Ὑστερα 5 ποὺ φέραν κι' ἐχτέλεσαν ἓνα πρωὶ γιὰ ἐκδίκηση, ἐκεῖ, μὲς στὴ μέση τοῦ δρόμου, δίπλα στὴν πλατεῖα, μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ πήγαινε στὴ δουλειά του. Τὸ τί ἔχει εἰδωμένα ὁ κόσμος αὐτός, εἶνε ἀπίστευτο!

Τώρα ὁ πληθυσμὸς μᾶς λέει τὸ παράπονό του. Μπροστὰ σ' αὐτὰ τ' ἀνατριχιαστικὰ θεάματα, κάποτε καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Οὔννοι ἔσκυβαν μὲ κάποια ντροπὴ τὸ κεφάλι. Μιὰ μέρα μάλιστα, σὲ μεγάλη ἀμηχανία τους, ποὺ πρόσφεραν σὲ παιδάκια, καρσαμέλες. Ὅμως οἱ χωροφύλακες καὶ οἱ τσολιᾶδες ποὺ βόηθαγαν στὸ ἀνεβοκατέβασμα τὰ πτώματα, δὲν ἔπαβαν οὔτε στιγμὴ τὸ ἐνθουσιασμένο τους τραγούδι... Αὐτοὶ οἱ ποταμοὶ τὸ αἷμα εἶνε ποὺ μᾶς χωρίζουν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους.

Τώρα μὲς στὶς πλατεῖες καὶ τοὺς δρόμους τῆς ἔχει ἡ Καισαριανὴ τὰ μνήματα τῶν παιδιῶν τῆς πούπεσαν στὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸν κατακτητῆ. «Γιώργης τάδε λοχαγὸς τοῦ ΕΛΑΣ, σκοτώθηκε στὶς τάδε». Οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς νεκροὺς ὀλότελα ἀνακατευτῆκαν. Γιατὶ ὁ πόθος γιὰ τὴ λευτεριά ποὺ φτάνει μέχρι θάνατο, εἶνε κάτι πολὺ ἀπλὸ γιὰ τοὺς Καισαριανιώτες. Στὴ λεωφόρο Καισαριανῆς στέφανα καὶ λουλούδια ποὺ ἀδιάκοπα ἀνανεώνονται, σκεπάζουν ἓνα παληκάρι. Λοχαγὸς τοῦ ΕΛΑΣ. Ὁ πατέρας του λοχαγὸς τῶν τσολιάδων. Πῆραν μέρος στὴν ἴδια μάχη σ'

άντίθετο στρατόπεδο. Κι' ό έλασίτης έπεσε, από τή σφαίρα του τσολιά, που ό πατέρας διοικούσε.

Σήμερα, 11 του 'Οχτώβρη 1944, ή Καισαριανή θάβει τόν τελευταίο της νεκρό. Μανώλης Καραμπέτσος, λοχαγός του ΕΛΑΣ, σκοτώθηκε στο Κακοσάλεσι στις μάχες με τους γερμανούς όταν τους κυνηγούσε ό ΕΛΑΣ, αποθώνοντας τους άπ' τήν 'Αττική. Μά ή Καισαριανή τόν ήθελε, τόν ξέθαψαν και τής τόν φέραν. 'Ο κόσμος τόν έχει γιομίσει λουλούδια. Τρία μικρά ταμπούρλα χτυπούν ρυθμικά τó πένθος. Προχωρεί με τόν ίδιο ριθμό ό λαός. 'Η μάνα του κουκουλωμένη στο μαύρο μαντίλι, τή μεταφέρει ένα αυτοκίνητο με κόκινη σημαία. Γιατί ό Μανώλης είχε στέλεχος του Κ.Κ.Ε. Σήμερα ή Καισαριανή δέν θάβει μόνο τόν τελευταίο της νεκρό. Θάβει τó Φασισμό που ένίκησε. Τήν μπότα του κατακτητή, που με τά νύχια της εξέσκισε. Σ' όλων τά πρόσωπα αυτό βλέπεις.

Σήμερα, τέλος του 'Οχτώβρη 1944, ή Καισαριανή κάθεται στα κατόφλια της και χαίρεται τόν ήλιο. Χαίρεται τώρα και τή Λευτεριά! Τόση ήσυχία στους δρόμους της, πώς νά μπορέσεις νά πιστέψεις πώς πέρασε από πάνω της τόση φρίκη και ήρωϊσμός... Γιατρεύει τώρα, αγάλι-αγάλι, τις βαθιές πληγές της, τά παληκάρια της τά λαβωμένα τους άπ' τόν άγώνα του κατακτητή κορμιά. Στους δρόμους της βλέπεις ακόμα συρματοπλέγματα κουλουριασμένα τής τελευταίας μάχης. Στα σπίτια της τις ιρθιες, παράθυρα ξεριζωμένα. 'Από δω πέρασαν τά πολυβόλα ντόπιων και ξένων έχθρών. Στα δείχνουν με καμάρι. «'Α! σαν κι' έμας...» σου λένε. Τί πάει νά πεί, καταλαβαίνεις : - 4 χρόνια πείνα και μάχη - 4

χρόνια μάχη κι' αντίσταση. Σ' ἔκαψε τὸ μπα-
ροῦτι, ἀτσάλινη Καισαριανή, μὰ ἡ καρδιά σου,
μὴ φοβᾶσαι, ἐνίκησε! Καλὰ στὰ λέει ὁ ποιητῆς
σου πούφτιαξε τὸν ὕμνο σου.

«Γειά σου χαρά σου λεύτερη κι' ἠρώϊσα γειτονιά
δόξα στὰ παληκάρια σου, δόξα καί στὸ λαό σου
ὡς κάθε βράδι ἀσώπαστα μιλοῦνε τὰ χουνιά,
καί τῆς Ἀθήνας ἡ καρδιά χτυπάει ἀπ' τὸν ἀχό σου».

Μὰ πρωτοπόροι στὸν ἀγῶνα τῆς ἀπελευθέ-
ρωσης, πρωτοπόροι θέλουν νὰ βρεθοῦν καί στῆς
ἀνοικοδόμησης τὴν προσπάθεια. Ἀπὸ τὴ μιὰ
τοὺς βλέπεις τώρα νὰ σκαλίζουν στὰ μάρμαρα
τὰ νεκρὰ παιδιὰ τους, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη χαρά
ζουντὰ σχέδια γιὰ ἀνοικοδόμιση καί πολιτισμό.
—«Γιατί νὰ κατεβαίνομε στὴν Ἀθήνα; σοῦ
λένε—θάχομε λέσχες, θέατρο...».

Πάνω πού τόλεγαν αὐτό, τοὺς πέτυχε τὸ
Ἑγγλέζικο κανόνι.

40 ΗΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑ, ΚΑΙ ΚΑΤΟ- ΧΗ, ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ, ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

3 Δεκεμβρίου 1944. Στὴν πλατεία Συντάγ-
ματος χιλιάδες λσὸς διαδηλώνει σὲ ἀπόλυτη
τάξη. Μὲς στὴν ἀνθρωποθάλασσα συναντιόμα-
στε μὲ τὸ Γιώργη, τὸ δικηγόρο, 3 χρόνια τὸν ἤξε-
ρα, ἔτσι λέγεται. Τρελλὸς ἀπὸ χαρὰ μ' ἀγκαλιά-
ζει:—«Τώρα μπορῶ νὰ τὸ φωνάζω! δὲ φοβᾶ-
μαι πιά! εἴμαστε ἐλεύθεροι! δὲν μὲ λέν Γιώργη,
λέγομαι...» Δίπλα ἀπὸ τ' Ἀνάχτορα ἀστυνομι-
κοὶ καί φασίστες μᾶς πυροβολοῦν στὸ ψαχνό.
Κορίτσια δείχνουν τότε τὰ στήθεια τους καί

τοὺς φωνάζουν : βαρᾶτε ἐδῶ ! εἴμαστε ἄοπλοι ! Καὶ οἱ φασίστες τὰ βαροῦν. Τοῦ Γιώργη τ' ὄνομα ἀκόμα δὲν τόμαθα, οἱ νεκροὶ πέφταν τώρα γύρω-τριγύρω μας ἕνας-ἕνας χάμω, σὰ σπουργίτια.

Τότε ἀπὸ μυριάδες στόματα ἀκούστηκαν τοῦτα τὰ λόγια καὶ ταυτόχρονα γίνηκαν τοῦτες οἱ πράξεις, ποὺ συνεχίστηκαν 33 μέρες στὴν Ἀθήνα καὶ 6 βδομάδες στὴν ὑπόλοιπη χώρα.

— Ὁ πόλεμος ! Ὁ πόλεμος ! Ἦρθε πάλι ὁ πόλεμος ! Μᾶς σκότωσαν τὸν ἄοπλο λαὸ μας ! Στὸ αἷμα του μουλιάσαμε τὰ λάβαρά μας ! Στὸ αἷμα του βουτύξαμε τὰ δάχτυλα καὶ γράψαμε ἐκδίκηση ! Ὁ πόλεμος ! Ὁ πόλεμος ! Ἡ ἀντίσταση συνεχίζεται ! Τὰ ὄπλα μας ! Τὰ ὄπλα μας ! Χτυπήστε τὶς καμπάνες ! Βαρέσετε τὶς σάλπιγγες ! Νὰ φωνάξουνε τὰ χουνιά ! Νὰ βγοῦν τὰ συνεργεῖα ! Γιὰ τὸ λαὸ μας ! Τὸ δίκηο καὶ τὴ λευτεριά ! Οἱ Ἀσφάλειες παραδίνονται ! Οἱ πουλημένοι ξαναπουλιούνται ! Οἱ παραστρατημένοι ἔρχονται μ' ἐμᾶς ! Σὲ 3 μερόνυχτα τὶς φάγαμε τὶς φασιστικὲς χωροφυλακὲς ! Ἀκόμα λίγο κι' ὁ λαὸς θὰ γίνεῖ νοικοκύρης στὸν τόπο του ! Οἱ ἀντιφασίστες θ' ἀνασάνουν γιὰ πάντα ! Οἱ δοσίλογοι θὰ τιμωρηθοῦν ! Τὰ ξυπόλυτά μας θὰ παπουτσωθοῦν ! Τὸ στρατόπεδο θὰ διαλυθοῦν ! Οἱ φυλακὲς θὰ γίνουν φροντιστήρια !

Ὅμως ὁ Σκόμπυ ἐξέδωκε τὴν περιώνυμη διαταγή του : « Ἄν δὲν καθίσετε φρόνιμα, δὲν θὰ ὑπάρξουν τρόφιμα γιὰ τὸν ἑλληνικὸ λαό ».

— Δὲ θέλομε κονσέρβα ! « Δὲ μᾶς τρομάζουνε τοῦ Σκόμπυ τὰ φουσαῖα, ὅπως δὲ μᾶς τρομά-

ξανε γερμανικά σπαθιά!» Ἐλευθερία θέλομε ! Ἐδῶ εἶνε ἡ φωνή τοῦ ΕΛΑΣ ! Ὅποιος μπορεῖ νά βρεῖ ἓνα ὄπλο, νά τὸ πιάσει ! Ὁ κόσμος τρέχει νά βρεῖ ἓνα ντουφεκάκι. Ἐδῶ εἶνε ἡ φωνή τοῦ ΕΑΜ συνεργεῖο γιά τρόφιμα : Ὅποιος μπορεῖ νά δώσει γιά τὸ λαό μας, νά δώσει ! Ὁ κόσμος βγάζει τὴν ψυχὴ του καὶ τὴ δίνει. Ἐδῶ ἡ ΕΠΙΟΝ συνεργεῖο τοῦ Τύπου : Ὅποιος μπορεῖ νά γράφει νά μοιράζει, νάρθει ! Ὁ κόσμος τρέχει ἀπὸ παντοῦ νά βοηθήσει.

Τότε ὁ Σκόμπυ ἔδωκε ταχτὴ προθεσμία γιά τὴ διάλυση τοῦ ΕΛΑΣ.

Γύρω ἀπ' τὸ μηχανοστάσιο τῆς Καλλιθέας, τὰ ἐγγλέζικα τάνκς καρδοκοῦν, ἀπειλητικά. Ἡ προθεσμία λήγει τὰ μεσάνυχτα. Τὰ ἐγγλέζικα τάνκς παρακολουθοῦν. Τότε ἓνα λεφοῦσι ἄρχισε νά διαγράφεται ἀπ' ἀντίκρου τους, νά κατεβαίνει. «Ἐχθρὸς ἐν ὄψει !». Τὰ ἐγγλέζικα τάνκς ἐτοιμάζουν τὸν ὄπλισμό. Τὸ κύμα προχωρεῖ. Εἶνε χιλιάδες ! Χιλιάδες παρδαλές ! Οἱ ἐγγλέζικες λορ-νιέτες πρώτη φορὰ ἀντικρῦζουν τέτοιον παράξενο ἐχθρικό στρατό ! Τὸ κύμα τώρα σιμώνει. Πλευρίζει τὰ τάνκς. Κάνει κύκλο τριγύρω. Κι' ἀρχίζει νά χορεύει. Χορεύει γύρω γύρω. Τραγουδᾷ καὶ χορεύει. Τὰ φουστάνια κινουῦνται. Τὰ μαλλιά ἀνεμίζουν. Οἱ καρδιές φουντώνουν. Τρεῖς χιλιάδες γυναῖκες μπῆκαν καὶ σέρνουν τὸ χορό ! «Ἐμπρὸς ΕΛΑΣ γιά τὴν Ἑλλάδα τὸ δίκιο καὶ τὴ λευτεριά !» Οἱ καμπᾶνες χτυποῦν. Τὰ χουνιά διαλαλοῦν. «Ἵπερασπίσετε τὰ σπίτια σας». «Καινούργια κατοχὴ μᾶς πλάκωσε !» Τὰ λόγια εἶνε οἱ σφαῖρες τους. Ὁ ρυθμὸς εἶνε τὰ πιστόλια. Ὁ χορὸς ἐξακολουθεῖ. Οἱ ἀσυρματιστὲς στῶν τάνκς τοὺς μιναρέδες, πέρνουν δίνουν διαταγές.

Ἡ Καλλιθέα τότε ἀπομονώνεται: στὴ λεωφόρο Συγγροῦ οἱ Ἕλληνες περνοῦν ἀλυσσίδες! Δύο ἀπ' τὰ μεσάνυχτα. Ὁ χορὸς ἐξακολουθεῖ. Τὸ Βρετανικὸ Στρατηγεῖο ἐκνευρίζεται. Ζητᾶ λεπτομέρειες. Καὶ πέρνει τὴν ἀπάντηση:— «Δὲν μποροῦμε νὰ κάμομε τίποτα, 3 000 ἄοπλες γυναῖκες τραγουδοῦν καὶ χορεύουν τριγύρω στὰ τάνκς».

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ἐπαφὴ τῶν Βρετανικῶν ἐνόπλων, μὲ τὶς Ἑλληνικὲς δυνάμεις.

Σὲ λίγες μέρες, στὸν οὐρανὸ τῆς «ἐλεύθερης Ἀθήνας», ἀκούστηκε τὸ πρῶτο ὄλης τῆς ξένης κατοχῆς τόσο πολὺ δυνατὸ κανονίδι.— «Ἐξήρας, θαλάσσης καὶ ἀέρος θὰ σᾶς χτυπήσομε». Ἐλεγε ἡ βρετανικὴ προκήρυξη ποὺ ρίξαν τὰ βρετανικὰ ἀεροπλάνα. Καὶ τὸ βρετανικὸ ἀνακοινωθὲν σὲ λίγες μέρες ἔλεγε: Χθὲς ἐρρίφθησαν 2000 ὀβίδες εἰς τὸν χῶρον τῶν Ἀθηνῶν».

Δηλαδή στὰ κεφάλια μας.

Εὐγε.

—Οἱ Ἕλληνες! Οἱ Ἕλληνες! Μᾶς χτυποῦνε κι' οἱ Ἕλληνες! Φορτώσετε τοὺς τραυματίες μας στὰ καρότσια! Θάβετε τοὺς νεκροὺς στὶς αὐλές! Κάμετε τὰ σπίτια μας νοσοκομεῖα! Κόψετε τὰ σεντόνια σας νὰ σφίξομε τὰ αἵματα! Μόνο ἀπ' τὸ λαὸ μας περιμένει ὁ ΕΛΑΣ βοήθεια! Οἱ μηχανικοὶ στὰ ὀδοφράγματα! Μὲ τὰ χέρια σας σταματᾶτε τὰ βόλια! Στρώνετε χαλί τὰ κορμιά σας νὰ δυσκολεύετε τὴν πορεία τῶν τάνκς! Μὴ σᾶς τρομάζουν οἱ καινούργιοι κρότοι! Κι' αὐτοὺς θὰ τοὺς μάθομε, ὅπως εἶχαμε μάθει καὶ τοὺς κρότους τοῦ Φασισμού! Μὰ τώρα πέφτουν καὶ «ρουκετοβίδες»! Πέφτουν καὶ «φαναράκια» ποὺ κάνουνε τὴ νύχτα μέρα! Μᾶς ρίχνουν τώρα μὲ καινούργια ὄπλα! Κι' αὐτὰ θὰ τὸ μάθομε! Κι'

εἴμαστε ἑμεῖς γυμνοὶ μὲς στὸ χαλάζι τοῦ Δεκέμβρη, κι' αὐτοὶ γουνίτσα γύρω στὸ λαιμό! Ἔχουν αὐτοὶ τὴ γούνα, κι' ἔχομε ἑμεῖς τὸ δίκιο! Κι' ἔχομε μὲ τὸ μέρος μας ὄλους τοὺς δημοκράτες τῆς γῆς! Ἀπὸ τοὺς δημοκράτες Ἄγγλους ὁ κ. Τσῶρτσιλ ζητᾶ ψῆφο ἐμπιστοσύνης γιὰ τὸ ἑλληνικὸ μακελιό! Τώρα οἱ δημοκράτες Ἄγγλοι σίγουρα θὰ τὸν σταματήσουν! Οἱ δημοκράτες Ἄγγλοι τό... κατάπιανε τὸ μακελιό τοῦ κ. Τσῶρτσιλ στὴν Ἑλλάδα! - Χάθηκε τὸ λοιπὸν ἡ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ἀπ' τὸν κόσμο; - Ὁχι δὲ χάθηκε. Κατοικεῖ ἄλλοῦ.

Καὶ τώρα «rule Britannia» - «Κυβέρνα δηλαδή Βρετανία». Κυβέρνα. Ὅταν καὶ ὅπου μπορεῖς. Κι' ἀφοῦ τόσο σ' ἀρέσει. Φρόντιζε μόνο νὰ μαθαίνεις κάπως λίγο καλλίτερα τὸ πολὺ κοντινὸ παρελθόν τοῦ λαοῦ ποὺ πᾶς νὰ κυβερνᾷς. Τότε θὰ κυβερνοῦσες ἀσφαλῶς καλλίτερα. Ἀμποτεες.

ΠΩΣ ΕΖΗΣΕ ΤΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΑΝΑ ΕΝΑΣ ΚΑΘΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΚΟΣΜΟΣ

Σ' ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα, στὴν περιοχή Κολωνακίου, ποὺ συνορεύει ἀπόλυτα μὲ τὸ Βρετανικὸ Στρατηγεῖο, τὸν ἑλληνικὸ δοσιλογισμό, καὶ τὴν ἐκάστοτε στὸν τελευταῖον αἰῶνα βασιλικοφασιστικὴ ἰδιοκτησία μας, τὰ παληκάρια τῆς Δεξιᾶς εἶχαν τρυπώσει στὰ λαγούμια τους. Συνέρευσαν ἀπὸ παντοῦ, «συγκεντρωθέντες ἐπὶ τῷ αὐτῷ». Βοηθοὶ βασανιστὲς τῶν ΕΣ ΕΣ, ρουφίχτρες μόνιμες τοῦ ἑλληνικοῦ σπιτιοῦ, βυζάχτρες τοῦ ἑλληνικοῦ ψωμιοῦ, τὰ συνεργεῖα ποὺ χάρισαν πανέτοιμα ἀεροδρόμιά μας στὸν καταχτητὴ, οἱ γελοτοποιοὶ τους, οἱ ἑφημεριδογρά-

φοι τους, ὑπουργοί τους ταυτόχρονα καὶ καμαριέρες.

(Μόνο ἀνάμεσά τους σ' αὐτὴν τὴν περιοχὴ, βλέπεις μερικοὺς καὶ λές: κρίμα! Ἄξιες ποὺ ἂν βρισκόταν στὸ ἀπέναντι στρατόπεδο, θάκαναν θαύματα! Ἐκεῖ ποὺ εἶνε πᾶν χαμένες. Αὐτοί, ὅπως λένε οἱ Γάλλοι, «εἶνε ψυχές ποὺ αὐτοαγνοήθηκαν»).

Συνέρευσαν λοιπόν, καὶ πίσω τώρα ἀπ' τὰ κουρτινάκια, καὶ ἀνεπαίσθητα ἀνασηκόνωντάς τα, ἔσχατη ἴσως αὐτὰ θεωρούμενα προκάλυψη τῶν πυρῶν τοῦ Λυκαβητοῦ, κλείνουν κι' αὐτῶν τὰ στήθη ἀσφαλῶς πολλές προσδοκίες καὶ ριγόντας καημούς. Ἀφουκραζόμενες τὸ ἐλασίτικο πολὺ μακρυνὸ κανονάκι νὰ βάζει σ' ἀραιώτατα διαστήματα στὸ κέντρο, καὶ προφανέστατα μ' ἓνα σκοπὸ ἀπόλυτα ἠθικοσυμβολικὸ - τὰ κότσια του δὲν τὸ βαυκάλιζαν νὰ πάει γιὰ παραπάνω, — ἀφουκραζόμενες το οἱ κυρίες τους, πέφτανε στὸ «γλυκύ» τους, καὶ μὲ κραυγὲς τόσο γοερές, ποὺ ἀλλέως θάσκιζαν καρδιές, ἐνῶ στὴν παροῦσα περίσταση δὲ σούφερναν παρὰ τὸ αἴσθημα νὰ τίς πότιζες χαμομίλι, καὶ μὲ κραυγὲς λοιπὸν γοερές, θρηνοῦσαν τὴν Ἀθήνα «τους», ποὺ «τοὺς» τὴν ἐρείπωναν τώρα οἱ ἀλλόφυλοι, «Τουρκόσποροι, Βουργάροι, Ἡπειρώτες, Χιῶτες, Καριῶτες, Πατησιῶτες, Πειραιῶτες, Θεσσαλονικεῖς», ὅλοι, - πλὴν τῶν ἀρείων γκαγκαρέων τῆς «Μεῖζονος Ἑλλάδας». Κι' ὅμως μὲ παράδοξο τρόπο, ἢ γοργοτρέμουσα ἀγανάχτηση σὰν μὲ μαγεία ἀνεκόπτετο, μόλις βάζανε μπρὸς οἱ γδοῦποι ἀπὸ τὸ κανονίδι τοῦ Λυκαβητοῦ. Ἐκεῖνο τὸ ἐγγλέζικο κανόνι ποὺ θά σάρωνε πᾶσα πνοὴ ἀπ' τὰ Ἐξάρχεια καὶ πέρα, κι' ἀπὸ τὸ Ζάπειο κι' ὕστερα. Ἐκεῖνο ποὺ, σὰν συνεργεῖο ἐργολαβικὸ, θά

σκοούπιζε τὰ ὑπολείμματα ἀπ' τὰ γερμανικὰ ἐρείπια τῆς Καισαριανῆς, ἀφίνοντάς τη τούτη τὴ φορά, χωράφι. Ἐκεῖνο τὸ κανόνι πού, ἐξαφανίζοντας τὴν ἄλλοτε ποτέ λεγόμενη τοποθεσία «Περιστέρι», θὰ καθιστοῦσε τόσο ἀπρόσκοπτο τὸ ἔργο τῆς κατοπινῆς τυμβωρυχίας, νὰ παρουσιάσει δηλαδή κάθε ξεκοιλιασμένο θῦμα τῆς ἀγγλικῆς ἐν προκειμένῳ γαλήνης καὶ ἀταραξίας μπροστὰ στὴ σκανδάλη, «ἀγρίως σφαγιασθὲν ὑπὸ ἐλασιτῶν». Μόλις ἀκούγοντάς το λοιπὸν οἱ κυρίες τὸ κανόνι ἐκεῖνο, καὶ αὐτομάτως, τόσο ἡσυχάζαν, ὥστε φτάναν ἐμέσως νὰ νιαστοῦν ἀκόμα καὶ γιὰ τὶς μπουκλίτσες τους, τὶς μὲ τόση σκληρότητα ἐντούτοις ἐγκαταλειφθεῖσες, «ἐνεκα τῶν στασιαστῶν». Ἐνιωθάν τῶρα ἐπιτέλους τὴν ἀσφάλειά τους σ' ἀτσάλινα χέρια.

Αὐτὰ γιὰ τὶς κυρίες. Ὅσο γιὰ τοὺς κυρίους τους, μὲ ἀναπάντεχο ἥρωϊσμό, μῆτε τὴν ὥρα ποὺ τρυπώνοντας στὰ βαθύτατα θυρωρεῖα, λιποτάχτες τῆς κλάσης τους ποὺ εἶχε ἐσπευσμένα ἀπὸ τὴ νόμιμη κυβέρνησι κληθῆ, μῆτε τὴν ὥρα κείνη δὲν ἐγκατέλειπαν τὴν ἐθνοσώστρα ἰδέα τῆς Μεγάλῃς μας Ἑλλάδας! Τότε, ἔτσι θωρώντας τα, συλίβδην καὶ ἀθρόα στιβαγμένα, τόσα σφριγῶντα νιάτα, τὴν σάρκα διατηροῦντα τόσο ἀσθενῆ, τὴν δὲ φαντασίαν ὑπερμέτρως πρόθυμον, νὰ ροβολᾷ νὰ δρασκελίζει ὄρη καὶ βουνὰ νὰ ὀρμᾷ πλησίστιος νὰ πάρει τὸ λουτρό της στὸν Εὐβρο, τότε ἀκριβῶς κάποιος τοὺς εἶπε : — Ἄμ' μὲ πορδές, ὅσο δυνατὲς νᾶνε, δὲ βάφουνται τ' αὐγά...Μὲ συγχωρεῖτε, ἀλλὰ εἶνε ἔκφραση πολὺ ἐλληνικῆ, καὶ δὲν ἀποφεύγεται. Τότε κι' ἓνας ἀξιωματικὸς τους, εἶπε μιὰ μεγάλη ἀλήθεια σὲ ὥρα ποὺ οἱ ἐπιχειρήσεις ἦταν ἀκόμα ἐντελῶς ἀβέβαιες, καὶ ἴσως θέλοντας κι' ὁ ἴδιος νὰ πᾶ-

ρει κουράγιο : — «Δηλαδή ἂν καταφέρουν τελικὰ οἱ κουκουέδες νὰ νικήσουν ὄλο τὸ βρετανικὸ στόλο, τὴ βρετανικὴ ἀεροπορία καὶ τὴ βιομηχανία της, τότε χαλάλι νὰ τοὺς γένει!»

Ἄκριβῶς. Περὶ αὐτοῦ ἐπρόκειτο. Ὅλα αὐτὰ ἀντιμετώπιζε ὁ ΕΛΑΣ. Πάνω σ' αὐτὰ ὄλα τὰ συμπράγκαλα στήριζαν οἱ δεξιοὶ τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης τους. Αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους εἶδε μὲ τόση συγκίνηση ὁ κ. Τσῶρτσιλ νὰ τὸν χειροκροτοῦν τὰ Χριστούγεννα φωνάζοντας : «ἀμνηστεια καμμία». Καὶ τότε, μέσα σ' ἓνα 24ωρο, κι' ἀπ' τὴ διαδρομὴ τοῦ ἀεροδρόμιου, ἐπωχούμενοι, καὶ ξεπεζεύοντας στὴ «Μ. Βρετανία», ὁ κ. Τσῶρτσιλ κι' ἡ ἀκολουθία του γνώρισαν κιόλας φῶς-φανάρι κάθε πτυχὴ τῆς ἐλληνικῆς πραγματικότητος. Γνώρισαν 6 ἑκατομμυρίων—ἂν ἀπομείναμε πιά τόσοι—τίς πιὸ μύχιες ἰδέες, καὶ 3.065 ἡμερῶν τὰ δράματα,—ποὺ τόσες εἶνε ἀκριβῶς οἱ μέρες ἀπ' τὴ μεταξικὴ διχτατορία μέχρι τὰ Χριστούγεννα τοῦ 44—ποὺ ἄφησαν τίς νυχιές τους πάνω στὸ σῶμα τῆς Ἑλλάδας. Δηλαδή, μήτε φακίρες νάτανε!

Κι' οὔτε στιγμὴ δὲν τοὺς πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ ἐκεῖνο τὸ τυχαῖο μὲν, τόσο συμβολικὸ ὡστόσο, τῆς φευγαλέας διαμονῆς τους, κι' ἂν καὶ στὴν Ἑλλάδα, ὅμως καὶ τότε πάλι στὴ «Μεγάλῃ Βρετανία»... εἶχαν κὰν βγεῖ ἀπὸ τὸν τόπο τους; Πρὸς τί τάχα τὸ ὅπωςδῆποτε κοπιῶδες ἐκεῖνο ταξίδι...

Ἦστερα, ἀφοῦ ἐκραύγασε : ἀμνηστεια καμμία,—κραυγὴ πού στενογραφειθεῖσα καὶ φωνοληφθεῖσα, ἐστήριξε ἀσφαλῶς ἀρκετὰ τὴν ἔγκριση ἀπὸ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς Βουλῆς στὴν ἀγγλικὴ πολιτικὴ στὴν Ἑλλάδα,—τότε τὸ Κολωνάκι, διαλυόμενο, ἐβάδισε ἡρωϊκὰ πρὸς τοὺς

έναπομένοντας προορισμούς του. "Άλλοι χώθηκαν στα μπακάλικά, διαμοιράζοντας τὰ πραγματι πολύτιμα ἐκεῖνα δέματα τροφίμων τοῦ Δ. Ἐρ. Σταυροῦ, — πού δόθηκαν, γι' ἀνταμοιβή «διαγωγῆς κοσμίας», μόνο σ' αὐτούς, κι' ὕστερα καί σιούς ὁμηρους πού βάστηξε ὁ ΕΛΑΣ, — κι' ἄλλοι πήγαν στήν πλατεῖα.

Χύμηκαν στήν πλατεῖα, χύμηξαν πάνω στοὺς πολῖτες, κάθε δοσίλογος τῆς κατοχῆς ἀρποῦσε κι' ἕναν δημοκράτη, κάθε πρῶην τσολιᾶς κι' ἕναν Χαΐδαριώτη, κάθε μέγας μαυραγορίτης πατριώτης κανένα θῦμα πετύχαινε τῆς ὀχτιάχρονης προηγούμενης τυραννίας, κι' ἡ κουστωδία ξεκινούσε γιὰ τίς φυλακές. "Άλλοι ἔφταναν, ἄλλοι δὲν ἔφταναν. Γιατί στὸ μεταξὺ τοὺς εἶχε λυντζάρει, τοὺς δημοκράτες, τὸ κολωνακιώτικο πλῆθος. Τοῦτ' αὐτὸ ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας, μέχρι σήμερα, Μάρτης 1945.

Γέμισαν τότε οἱ φυλακές, οἱ ἴδιες ἐκεῖνες φυλακές πού οἱ τελευταῖοι κατάδικοι τῆς κατοχῆς, βγαίνοντας ἔξαλοι ἀπὸ χαρὰ τὴν ὥρα πού φεύγαν οἱ Γερμανοί, γράψαν στήν πόρτα τους: ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ. Τώρα ὄχι μόνο δὲν ἐνοικιάζονταν, μὰ ἦταν τόσο ἀνεπαρκεῖς, ὥστε τὰ πλήθη οἱ καινούργιοι φυλακισμένοι μας φτάσανε μέχρι Αἴγυπτο! Ἐκεῖ παραμένουν ἀκόμα μέχρι σήμερα. Σύνολο νέοι φυλακισμένοι: 30.000. "Άλλοι λένε 60. Ποιὸς ξέρει...

Σῶσον κύριε τὸν λαόν σου! Σὰν μπεῖ μὲς στὰ κεφάλια τῶν ἀνθρώπων ἡ σύγχηση, καί τὰ θολώσαι, κι' ἄλλοι λένε πῶς εἶνε—δηλαδή ἀντιφασίστες—κι' ἄλλα ἐντελῶς κάνουνε, τοῦτο εἶνε ἕνα πρᾶμα ὁμολογουμένως, τραγικό...

Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ

Ἐκείνη τὴν ἴδια στιγμή πού ἀνάμεσα Λυκαβητοῦ καὶ Ἀκρόπολης γινόντουσαν αὐτά, καὶ ἔτσι ζοῦσαν οἱ ἄνθρωποι, στίς ἐλαστίτικες περιοχές ἓνας κόσμος ὁλόκληρος ἐτοιμαζόταν νὰ πάρει τίς στράτες. Τίς πῆρε φεύγοντας τὸ βρετανικὸ βόλι καὶ τὸ ἑλληνικὸ ἀνθρωποκυνηγητό.

Μπρὸς ἐβάδιζε ὁ ΕΛΑΣ, καὶ πίσω ἀκολουθοῦσε ἡ Ἑλλάδα!

Ντουνιαῶς ἀπερίγραφτος τραγικῆς συγκίνησης, στρατὸς στὸ εἶδος του μοναδικός, γρηῆς γυναῖκες μαζί μὲ τὰ γγόνια τους, στρατηγοὶ μὲ παράσημα, πατέρες μὲ μωρὸ στὴν πλάτη τους, πρωταγωνιστὲς τῆς σκηνῆς καὶ μικρούτσικες θεατρινοῦλες, καθηγητὲς μαζί μὲ τίς τάξεις τους, φτωχοὶ πού σούρναν τὸ μοναδικὸ στρώμα τους, πλούσιοι πού ξεχνοῦσαν γιὰ πάντα τὰ πλούτη τους, καὶ τὰ νιάτα τῆς Ἑλλάδας μαζί, καὶ οἱ ἐπιστῆμες μαζί, κι' ὅ,τι ἦταν πιὸ καλὸ καὶ ἀξιόμενο, κι' ὅλοι σὰ νάταν γύφτοι μιᾶς μόνης γενιᾶς, καὶ προχωροῦσαν, προχωροῦσαν... Ξεκόλαγαν ἀπ' τὴν παγωνιά νυχοπόδαρα, χώνουνταν πνίγουνταν στὴ λάσπη, ἄφηναν τὰ κουρέλια τους σὲ δάση καὶ σ' ἀπόκρημνα, ἄφηναν καὶ τίς σάρκες τους πούπεφταν σὰν κουρέλια, πέρασαν ὄρη καὶ βουνὰ βάλτους κι' ἀπάτητα φαράγγια, καὶ γλύφανε μόνο τὸ χιόνι στὴν πείνα καὶ στὴ δίψα τους, καὶ δὲν ἐγύριζαν νὰ δοῦνε ὀπίσω τους, καὶ προχωροῦσαν, προχωροῦσαν... Καὶ τοὺς προλάβαιναν τοὺς κύκλωναν τὰ τάνκς, καὶ τοὺς ρίχναν ἀπὸ ἀέρος, καὶ δὲν ἐγύριζαν νὰ δοῦν ὀπίσω τους, καὶ εἶχαν φτερὰ καὶ πέταγαν, καὶ κόβονταν ἢ ἀνάσα τους, καὶ τραγουδοῦσαν

μόνο και λαχτάριζαν, και προχωρούσαν, προχωρούσαν...

Προχωρούσαν να φτάσουν! Να φτάσουν στην 'Ελεύθερη 'Ελλάδα!

"Αν κάποτε καθένας τους είχε όνειρευτεί μια καινούργια ζωή, σ' εκείνο τὸ ταξίδι του τὴ βρήκε. Πόθοι 100 χρονῶν ἐκεῖ ολοκληρώθηκαν. «Θέλομε λεύτερη ἐμεῖς Πατρίδα, και πανανθρώπινη τὴ λευτεριά!» Αὐτό ἀντήχησε, κι' αὐτό ἐφαρμόστηκε σ' ἐκείνη τὴν πορεία τοῦ 'Ισραήλ, ἀπ' ἀνατολή σὲ δύση! Ἡ ἐρειπωμένη ἐπαρχία μας τοὺς ἀγκάλιασε, κι' ἐκεῖνοι ἀγκάλιασαν τὰ ἐρείπια τῆς ἐπαρχίας. Ἐκεῖ δὲν εἶχες τάξη, δὲν εἶχες ἡλικία, δὲν εἶχες φύλο: ἦσουν αὐτοὺς μόνο ΕΑΜ ΕΛΑΣ! Και γι' αὐτὸν τὸ λόγο, και μόνο γι' αὐτόν, ἀκόμα και τὰ λουλουδάκια και τὰ χορταράκια, ἦτανε μαζί σου.

Αὐτό, ὥσπου κατάθεσε ὁ ΕΛΑΣ τὰ ὄπλα του. "Ολοὶ κλάψανε τότε. "Οχι μόνο πῶς ἦταν λαϊκὸς ἀπελευθερωτικὸς στρατός. Ἦταν ἡ αὐριανὴ πνοὴ τῆς 'Ελλάδας. Τώρα θὰ χρειαστεῖ νὰ τὴν ξαναπεριμένομε.

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ

'Αθήνα τοῦ 1945.—Κατάθεσε τὰ ὄπλα του ὁ ΕΛΑΣ, ἀν και βαστοῦσε κατάδικά του τὰ 3/4 τῆς χώρας μας. Και δύναμη ἑλληνικὴ καμμιά δὲν ὕπαρχε, νὰ τοῦ τὴν ἀποσπάσει μὲ τὸ ζόρι, τὴν 'Ελλάδα. Ὁ Ζέρβας, ὁ μοναδικός, ὁ ἐθνικιστής, ὁ ἑλληνας Μιχαήλοβιτς, τὸ προσφιλὲς ἀγόρι τοῦ κ. Τσώρτσιλ, ποὺ εἶχε ταρίφα κατὰ κεφαλὴ μιὰ λίρα χρυσοῦ τὴν ἡμέρα στοὺς πολεμιστὲς του, ἦταν κιόλας ξεκαμωμένος. Ἐχοντας περατώσει τὴν κοσμικὴ περιοδεία του γύρω-γύρω

στά μπαλκονάκια τῆς «Μεγάλης Βρετανίας», (ἐκεῖ ὅπου κανέναν ἄλλον στρατηγὸν δὲν δέχτηκαν οἱ ἄγγλοι νὰ φιλοξενήσουν, πλὴν ἐκείνου) κι' ἔχοντας συμπεράνει πὼς μιὰ τέτοια πομπώδεια συμμαχικὴ ὑποστήριξη ἔφερνε ἀνάλογη ἐπίδραση στὸ πεδῖον τῆς μάχης, ἔκαμε καὶ τὴν πολεμικὴ γιούργια του. Μέσα τοῦ Δεκέμβρη ξεκίνησε ἀπ' τὴν Ἡπειρο βαδίζοντας νοερῶς πρὸς βορρᾶν, σὲ τρεῖς ἡμέρες βρέθηκε στὴν Ἄρτα, σὲ 5 ἡμέρες τὰ ἐγγλέζικα πολεμικὰ εἶδαν κι' ἔπαθαν νὰ περισυλλέξουν τὰ ναυάγια του νὰ τὰ μεταφέρουν στὴν Κέρκυρα. Ἐπὶ 3 χρόνια ἡ βρετανικὴ ἐπιθυμία τὸν ἔστηνε κάθε μέρα στὰ σάπια ποδάρια του, κραδαίνοντας τὸν σὰν ἀντίρροπον τοῦ ΕΛΑΣ μὲ χίλιους τρόπους, ἐπὶ 3 μέρες μόνο τὸν πάλαιψε ὁ ΕΛΑΣ, καὶ τὸν ἀποτέλειωσε. Ἡ ἐκλογή τοῦ ἀντιπάλου τοῦ ΕΛΑΣ, πολὺ ἀτυχῆς. Μὰ δὲν εὐρέθη κι' ἄλλος...

Λοιπὸν ὁ ΕΛΑΣ, βαστοῦσε τὴν Ἑλλάδα. Εἶχε λαοκρατία, νόμους δικούς του, αὐτοδιοίκηση, λαϊκὴ δικαιοσύνη, τὸν πληθυσμὸ, ἐξὸν ἀπ' τοὺς δοσίλογους καὶ τοὺς τσιφλικᾶδες, ὅλον μὲ τὸ μέρος του, τὰ καλόπαιδα ποὺ καλοῦσε σ' ἐπιστράτευση ἢ κυβέρνηση ἦταν τὰ περισσότερα... συναχομένα, καὶ δὲν ἦταν ἀπόλυτα σίγουρο, πὼς θὰ τρέχανε τόσο πρόθυμα νὰ κυνηγᾶν ἀντάρτες στὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα, οἱ Ἄγγλοι βρισκόνταν τώρα σὲ ζόρι, νὰ ξαναχτύπαγαν αὐτοὶ ἦταν πιά δύσκολο, ἡ Εὐρώπη ἀνάστατη νὰ φρίττει νὰ χτυποῦν σύμμαχοι τοὺς Ἕλληνες, ἄγγλος ἀξιωματικὸς ἔγραφε καὶ τὸ περιοδικὸ «Νιοῦ Σταίητμαν» 23]12]44 δημοσίευε τὸ γράμμα του :

«... Ὁλητὴ νύχτα ἄκουγα, κι' ὅλο τὸ πρωὶ ἔβλεπα τὴν δῆθεν ἀσήμαντη μειώσηφία τῶν «ἐξτρεμιστῶν» νὰ ξεχύνεται ἀπ' τὰ χωριὰ καὶ νὰ διαδηλώνει τὴ θέλησή

της για λευτεριά. Οικογένειες ολόκληρες, με κάρρα, με τὰ πόδια, παπούδες κρατούσαν περήφανα τις σημαίες όλων τῶν Ἐθνῶν καὶ κομμάτων (ἐκτὸς ἀπ' τις βασιλικές)... Πολλοὶ στρατιωτικοὶ μας ὑπερηφανεύονται πὼς θὰ δώσουν μάθημα σ' αὐτοὺς τοὺς «μπολσεβίκους», ἐνῶ ταυτόχρονα ἐτοιμάζονται νὰ βοηθήσουν τοὺς πρώην Κουϊσλιγκ, φασίστες καὶ Καϊρινοὺς ποὺ γύρισαν τώρα στὴν ἐλευθερωμένη ἀπ' τὸν ΕΛΑΣ Ἑλλάδα... Εἶμαι εὐτυχῆς ποὺ μεγάλος ἀριθμὸς ἀπὸ μᾶς δὲν αἰσθάνεται τὰ ἴδια, ἀλλὰ εἶναι κατάγανακτησμένος μ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση... Ἐνα τάγμα τῆς Ρ.Α.Φ. ἔκανε χθὲς ἐπίσημη κηδεῖα, με στρατιωτικὲς τιμές, κι' ἔθαψε τὸν χάρτη τοῦ Ἀτλαντικοῦ...»

Ὁ ΕΛΑΣ τάξερε ὅλ' αὐτά. Κι' ὅμως κατὰθεσε με τὴ θέλησή του τὰ ὅπλα. Ἐπειδὴ εἶνε : **Λαϊκὸς Στρατός.** Ἐπειδὴ μιὰ φορὰ μούλεγε ἕνας ἀντάρτης τῆς πόλης : «Γιὰ μᾶς, τὸ πιὸ δύσκολο πρᾶμα νὰ κατανικήσουμε τὴν ὥρα τῆς μάχης, εἶνε ἡ ἔννοια μας γιὰ τὰ τριγύρω. Ρίχνομε ἐμεῖς; ρίχνει ὁ ἐχθρὸς ; σκεφτόμαστε : ὅλα τοῦτα πέφτουν ἀπάνω στὰ σπίτια μας, τί ἀντίποινα θάχουν ; ὁ καπνὸς ποὺ φαίνεται ποιά περιοχὴ καίει ;...».

Κατάθεσαν τὰ ὅπλα τους, καὶ γύρισαν οἱ ἑαμελασίτες στὴν Ἀθήνα. Καί τί βρῆκανε ; Ὑστερα ἀπ' ὅλη ἐκείνη τὴν κοσμογονία ποὺ εἶχε ἀρχίσει στὸν ἐλεύθερο τόπο μας...

Μπουλούκια τραγουδῶντας «τοῦ ἀητοῦ τὸ γιό» καὶ νὰ μὴ φοβηθοῦν τὴν πτωμαῖνη νὰ ξαναγλύψουν μιὰ κονσέρβα ἀκριβῶς 27 χρονῶν ! Μπουλούκια νὰ τσαλαπατοῦν μνήματα ἡρώων τῆς κατοχῆς, νὰ γδέρνουν τις ἐπιγραφές ἐθνικοαπελευθερωτικῶν μνημείων. Νὰ ξεριζώνουν τοὺς κολημένους ἐπίδεςμους μαζί με τὰ κρέατα μὲς στὰ νοσοκομεῖα ἀπάνω στὰ κρεβάτια τους, στοὺς

πληγωμένους μας ἀντάρτες τῆς τελευταίας μάχης μέ τούς γερμανούς. Νά κσὶν τὰ προοδευτικά χαρτιά πιστεύοντας σ' ἐφεύρεση πάρα πολὺ πρωτότυπη, ἐνῶ ἔτσι εἶχε ξεκινήσει στήν πολιτική του σταδιοδρομία καί ὁ Χίτλερ. Καί νά καταδικάζουν 2 φορές σέ θάνατο τὸν ἑλασίτη Μονέδα, ἐπειδὴ : ναί μὲν ἔκλεβε ὄπλα ἀπ' τούς γερμανούς σ' ὄλη τὴν κατοχή καί τὰ περνοῦσε στοὺς ἀντάρτες, καί τίναξε κι' ἕνα ὀλόκληρο γερμανικὸ καράβι στὸν ἀέρα, καί τίναξε καί τραῖνα, κι' ἔσωσε καί τὸ ἐργοστάσιο ἠλεχτροπαραγωγῆς, ἀλλά : ἐπειδὴ, ὄντας ἀντάρτης θά σκότωσε καί κανέναν φασίστα ἐπὶ κατοχῆς, — ἢ ἄς ποῦμε πὼς σκότωσε — καταδίκη σέ θάνατο !

Ἐσεῖς οἱ συναγωνιστές του ἔξω τῆς Ἑλλάδας, μὴ νομίζετε ὅτι κοροϊδεύομε, ὑπάρχουν τὰ πραχτικά.

Τότε οἱ συναγωνιστές στάθηκαν πρὸς στιγμή σαστισμένοι. Ἐνα κράτος καί τὰ κάνει αὐτά. καί μιὰ βρετανικὴ ἀστυνομία καί τὰ βλέπει, ὥστε λοιπὸν οἱ ἀγωνιστές τῆς κατοχῆς ὑπῆρξαν τρελλοί !

ΗΜΑΡΤΟΝ ! ΓΙΑ ΟΛ' ΑΥΤΑ ΖΗΤΟΥΜΕ ΣΥΓΝΩΜΗ !

Ὅταν ἦρθε ἡ συμφορὰ τῆς κατοχῆς, οἱ ἀγωνιστές κάθησαν στὸν τόπο τους. Βουρλίστηκαν μὲς στήν πείνα καί τὸ θανατικό, — κι' ἔτσι βρέθηκε μάνα πατριώτη, μ' ἕνα ματσάκι μαντανὸ μπροστὰ σέ πόρτα φυλακῆς νά τὸ δώκει στὸ γιό της σὰ νάταν παπαγάλος, δὲν εἶχε ν' ἀγοράσει ἄλλο, καί βρέθηκε ἄλλη μάνα μέ μιὰ φοῦχτα στραγάλια, — δὲν ἐκαβάλησαν αὐτοὶ πλεούμενα ἐξασφαλίζοντας τὸ μέλλον τους, δὲν εἶχαν εὐ-

καιρία νά φορέσουν ἐκεῖνο τὸ στρατιωτικὸ κα-
τάλευκο σαμαροσκοῦτικο ἀμπέχονο, σημαντικὸ
ἐξ ἴσου κάλυμμα στὸν ἄνδρα καὶ τὴν σύζυγόν
του,—δὲν ἔφυγαν αὐτοί, γιατί ἡ Ψωροκώστενα
εἶχε τὴν ἀνάγκη τους.

Κάμανε τὸ 42 τὴν 1η Πανυπαλληλικὴ ἀπερ-
γία τῆς Κατεχόμενης Εὐρώπης ποὺ σάστησε τὸ
μεσουρανοῦν Ράιχ.

Βγάζαν στὴν κατοχὴ πάνω ἀπὸ 100 παρά-
νομες ἐθνικοαπελευθερωτικὲς ἐφημερίδες στὴν
Ἑλλάδα, καμιὰ 20ρια Ἀθήνα-Πειραιᾶ.

Κυνήγησαν τὰ Ἰταλογερμανικὰ τάνκς μὲ τὶς
πέτρες, γυναῖκες τους νά πέφτουν μπρὸς στὴ
διαδήλωση, καὶ ταπεινώθηκαν τότε οἱ γερμανοὶ
καὶ εἶπαν: "Ὅλα κι' ὄλα, μὰ μὲ πέτρες καὶ λά-
σπη τὰ ἔνδοξά μας μηχανοκίνητα!

Ματαίωσαν ἐδῶ, ἀπ' ὅλη τὴν Εὐρώπη, μὲ
πανελλήνιο ξεσηκωμό, τὴν ἐπιστράτευση γιὰ τὸ
Ἀνατολικό, ἐκεῖ ποὺ κὰν καὶ κἀνε παληκάρια
φάγανε τὴ μούρη τους!

Ματαίωσαν, μ' ἓνα ἀνθρώπινο ποτάμι ποὺ
χύθηκε στοὺς δρόμους, τὴν κάθοδο τοῦ Βούλγα-
ρου μέχρι τὴν πρωτεύουσα, τὴν ὦρα ποὺ ἡ Κυ-
βέρνηση τὸν εἶχε κατεβάσει ἀπρόσκοπτα μέχρι
Θεσσαλονίκη. Καὶ τότε πάλι εἶπαν οἱ Γερμανοί:
—"Ἐχετε πλάσει παραμῦθι γιὰ τὸ ἀπειθάρχητο
τοῦ Ἑλληνα, μ' αὐτὸ ἰσχύει μόνο ὅταν σὰς
συμφέρι. Στὶς ἀόρατες ἐντολές τοῦ ΕΑΜ πῶς
πειθαρχήτε σὰν ἓνας ἄνθρωπος;

Πολέμησαν σκληρὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸ
Ζέρβα ὅταν τοὺς χτυποῦσε πισόπλατα, τὸ Ζέρβα
τὸν Ἕλληνα Μιχαήλοβιτς, γιατί ἦταν φασίστας
κι' ἦταν ἀνάγκη νά καταπολεμηθεῖ, καὶ τὸ κλι-
μάκιο τοῦ μπάριμα - Νικολοῦ ποὺ σήκωσε γιὰ
μῆνες αὐτὸ τὸ καθήκον, στάθηκε ἀπ' τὰ πιὸ δο-

ξασμένα μας κομμάτια αγωνιστών. Ὁ καπετάνιος τους ἔλεγε: Οἱ ἄντρες μου, ἂν ξέρατε τί τράβηξαν! Εἶνε ἅγιοι!

Λευτέρωσαν 2 χρόνια ἀκόμα πρὶν τῆ λευτεριά, τῆ μισῆ σχεδὸν Ἑλλάδα. Γλύτωσε ἡ παραγωγή της ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ κατακτητή, γλύτωσε ὁ λαὸς της ἀπ' τὸν ἐξανδραποδισμό του. Ἐφάρμοσαν ἐκεῖ τοὺς λαϊκοὺς νόμους μας, αὐτοδιοίκηση, λαϊκὰ δικαστήρια, παιδεία ἀπλήρωτη γιὰ ὄλους, ψηφο στή γυναῖκα, ὅσα πού ἔνα αἰῶνα τώρα τὰ βλέπομε οἱ Ἕλληνες μόνο στὸν ὕπνο μας. Κι' ἔτσι ἕνας γεροβοσκὸς πούφτασε μὲ τὴν γκλίτσα του ἀντιπρόσωπος περιφέρειας σὲ μεγάλο συνέδριο, ἅμα ἦρθε ἡ σειρά του νὰ μιλήσει, εἶπε: «Συναγωνιστές, ἔτοιμο μόνο ἔχω νὰ σᾶς πῶ: πάνω στ' ἀπάτητα ταῦτα βουνά, πρώτη φορά π' ἀκούγεται, γιατί πρώτη φορά ἐζητήθηκε, ἡ γνώμη μας κι' ἐμᾶς τῶν γουρνοτσαρουχάδων!». Πολλοὶ μέσα στή σάλα κλάψανε.

Κι' ἀπασχολήσανε καὶ Γερμανοὺς. Μεράρχες ὀλόκληρες. Ψέμματα εἶνε πῶς δὲν ἔδωσαν μάχες. Κάθε μέρα ἔβγαινε ἀνακοινωθέν. Κάθε μέρα λιγότευαν καμπόσοι γερμανοὶ ἀπ' τὰ χτυπήματα τοῦ ΕΛΑΣ. Κι' ὅλες τίς διαταγές τοῦ Βρετανικοῦ στρατηγεῖου τίς κάμανε. Καὶ πήρανε καὶ ἐπίσημα ἀπ' τὸ ραδιόφωνο συγχαρητήρια. Ἄλλο ζήτημα ἂν κάποτε χρειάζεται σὲ μερικοὺς καὶ λίγη ἀμνησία...

Κι' ἐκεῖνα τὰ πεινασμένα ἐπὶ 8 χρόνια στελέχη τους, μέσα σὲ πόλεις καὶ χωριά, μὲ ὀργάνωση καὶ καθοδήγηση, κατάφεραν νὰ τρώει κάτι κι' ὁ λαός, ὅταν ὅλοι οἱ ἄλλοι τὸν ἀποφάσιζαν γιὰ θάνατο. (Δὲν κάνετε ἕνα γύρο τώρα στὰ γραφεῖα; ΕΑΜ καὶ πάλι ΕΑΜ! λένε σὲ τόνο χαμηλὰ οἱ φετεινοὶ πειναλέοι!)

Ἐκεῖνοι χρόνια μᾶς ἐκοίμιζαν μ' ἐκεῖνο τὸ ἀνατριχιαστικό, τὸ ἱερό κι' ἠρωϊκό μὲς στὴ νύχνα χουνί, ὅταν οἱ ἄλλοι μᾶς ξυπνοῦσαν μὲ τὰ μπλόκα.

Φύσηξαν ὡς καὶ στὰ παιδάκια μας τὴ φωτιά τῆς ἀνάστασης, καὶ σούρναν καὶ τὰ βρέφη ἀκόμα μέσα στὰ καροτσάκια τους, τὰ ἐφόδια τῶν μαχῶν. Κι' ἔκαμαν ἔτσι τὴν παρέλασή τους τῆς ἀπέλευθέρωσης, τὰ ξυπολιάρικα, δίπλα καὶ ἰσότιμα μὲ τοὺς μεγάλους ἀπελευθερωτές μας.

Δώσανε τίς Ἠλέχτρες καὶ τοὺς Σουκατζήδες τοὺς Περιττεύει νὰ ποῦμε ποιοὶ ἦταν, ἡ Ἑλλάδα τοὺς ξέρει. Καμένοι ὀλοζώντανοι, κι' ἐχτελεσμένοι βράχοι, σύμβολα ποὺ θὰ τὰ διατηρήσουν οἱ αἰῶνες τοῦ τόπου μας. (Ἠλέχτρα, γιὰ σένα ἰδιαίτερα, συχώρα τὴν ἀδυναμία μου, δὲν μπορῶ νὰ μὴν πῶ, πῶς ἐκεῖ ποῦ σὲ περιμέναμε νάρθεις ἕνα πρωὶ καὶ σὲ πιάσανε καὶ τὸ τριήμερο φριχτὸ μαρτύριό σου στὴν ὁδὸν Ἑλπίδας, τάχω πάντα μπροστὰ στὰ μάτια μου).

Καὶ νὰ μᾶς συγχωρέσουν ὅλοι, νεκροὶ ἢ ζωντανοί, ποὺ μέσα δῶ δὲν ἀναφέραμε σὰν ἄτομα ἢ περιοχές. Θάγραφες τότε χρόνια...

Ποὺ ἂν δὲν ἦταν ὅλοι αὐτοί, τὰ πρωτοπόρα κόμματα, καὶ στὸ πλευρό τους ὁ λαός, ὁ κ. Σκόμπυ ξεμπαρκάροντας θὰ χαιρέτιζε μόνο πτώματα. Δὲ θ' ἀντίκρυζε ἐκεῖνο τὸ φουντωμένο λεφοῦσι, ποὺ μέρες τοῦ τὴν διατήρησε τόσο εἰρηνική, κι' εἰρηνικὰ τοῦ τὴν παράδωσε τὴν ἐλευθερωμένη Ἑλλάδα. Δὲ θὰ τ' ἀντίκρυζε νὰ διαδηλώνει τὴν ἀπέλευθέρωση μέσα σὲ ποταμοὺς σημαῖες, ἔχοντας τόση γνώση τοῦ τι ἤθελε καὶ γιατί τὸ θέλει. (Τάχα αὐτὸ δὲν συγχωρήθηκε στοὺς ὀχτάχρονους σκλαβωμένους ;)

Ὁ Φασισμὸς διάλυσε ὅλα τὰ κόμματα καὶ

σωματεῖα μας, κι' ἐμεῖς στὴ θέση τους φτιάξαμε ἓνα σωματεῖο πανελλήνιο, τὸ ΕΑΜ. Πάσκισε μὲ τὰ ὄπλα νὰ μᾶς ὑποτάξει, κι' ἐμεῖς φτιάξαμε τὸν ΕΛΑΣ, καὶ τὸν κυνηγήσαμε. Πῆγε νὰ πνίξει μὲς στὸ βοῦρκο τὰ νιάτα μας, κι' ἐμεῖς τὰ καθάρισαμε μὲς στὴ χαρούμενη πνοὴ τῆς ΕΠΟΝ.

Αὐτὰ ἐκάμαμε κατὰ τὴν κατοχὴ. Μικρὰ τὰ ἔργα μας, ἀλλὰ μικροὶ εἴμαστε κι' ἐμεῖς. «Καὶ πρωτόγονοι». Ποῦ ἂν ἐκάναμε καὶ ροῦπι παραπάνω, δὲ θάμενε ρουθοῦνι πατριώτη.

Ἕμάρτον τώρα! Ζητοῦμε συγνώμη!

Ζητοῦν συγνώμη γιὰ ὄλα αὐτὰ οἱ ἀγωνιστές, ἀφοῦ τώρα κατάντησαν τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας νὰ τοὺς δείχτει μὲ τὸ δάχτυλο: «Οἱ κουκουέδες!» Σὰ χολέρα.

(Μὰ μήπως τὰ ἴδια ἀκριβῶς αἴσχη δὲν γίναν μὲ τὴν Ἰσπανία, τὰ ἴδια δὲν γίνανε μὲ τὴ Ρωσία; Στάθηκε πρῶμα πιὸ ἔξοχο ἀπὸ κείνη τὴν πάλη τῶν Σπανιόλων δημοκρατικῶν, ποῦ ἂν δὲν τοὺς τὴν χτύπαγαν οἱ ἴδιοι πάντα κι' αἰώνιοι ἄνθρωποι, ἴσως - ἴσως δὲν θάχαμε τὸν σημερινὸ παγκόσμιο πόλεμο. Μὰ σήμερα ν' ἀνοίξουνε τὰ σύνορα, αὔριο νὰ τοὺς στείλουνε κάνα σιδερικό, δώστου - μπήχτου τὰ βόλεψαν, καὶ μόνο τοὺς σπανιόλους δημοκράτες τοὺς ἔφασε ἢ μαρμάγκα, μέχρι σήμερα. Κι' ἔτσι δόθηκε μὲ λαμπρότητα ἢ «μπρόβα ντζενεράλε» τοῦ Χίτλερ πάνω στὸ παλκοσένικο τῆς κουτοπόνηρης τότε Εὐρώπης, ποῦ μᾶς παραστήνει τὸν ἔξυπνο. Ἡ «πρεμιέρα» δὲν ἄργησε: Σεπτέμβρης 1939.

Ὅσο γιὰ τὴ Ρωσία, ἐφόσον ἀκόμα ἦταν ἀδύναμη, ἢ ἐπανάστασή της ἦταν τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, καὶ Βελζεβούληδων στρατιαὶ εἶχαν ἐνσάρκωθεῖ μονίμως μὲς στὰ 180 ἑκατομμύρια τῶν κατοίκων της. Οἱ ἄγγελοι, φυσικά, τότε, ἀνάγκη

πᾶσα νὰ ἐξέλθουν, κι' ἔτσι πήρανε σβάρνα τις εὐρωπαϊκὲς πρωτεύουσες, ὅπου τὸ κλίμα εὐνοεῖ τὴ μεταμόσχευση κάθε τέτοιου καλοπροαίρετου αὐτοεξόριστου μετανάστη, ὁποθενδήποτε προερχόμενον.

Τώρα, ποὺ ἂν δὲν ἦταν αὐτὴ νὰ ξελασπώσει τὴν Εὐρώπη, ἢ Εὐρώπη θὰ τράβαγε τρίχα - τρίχα τις τρίχες της, καὶ πάλι λίγο θάταν, τώρα ἢ «κομμούνια» της ἔγινε «στροφή». Κατὰ τὸ κέφι τοῦ πᾶσα εἷς. Εἶχα μιὰ γρηᾷ θειά κι' ἔλεγε ὅλο : " Ἄσε τὸν μικρὸ λαὸ νὰ λέει.. χάνεις τίποτας ; " Ὁχι δὲ χάνεις τίποτας, μόνο κάποτε μερικὲς χιλιάδες ἀνθρώπους σου πάνω στὰ μούπες - σουπά, τοὺς κοντένει λίγο τὸ βόλι.

Βλέπεις ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι κάνομε ἀκόμα σὰν τὰ κουνελάκια. " Ὡσπου ν' ἀνοίξουν τὰ φεγγίτια μας νὰ διακρίνομε καλὰ τριγύρω, κολοσερνούμαστε, κολοστριβόμαστε, ὥσπου ἔρχεται ὁ μεγάλος κούνελος, ποὺ ἐχθρεύεται τὰ μικρὰ κουνελάκια, γιατί καταλαβαίνει πῶς θὰ τὸν ἀντικαταστήσουν σὲ λίγο, καὶ μιὰ χαψιά μᾶς χάβει. Λένε πῶς ἀφίνει ἀφάγωτη μόνο τὴν κεφαλή. Τὸ μόνο ἀντίθετο σημεῖο ἀπ' τ' ἀνθρώπινο φέρσιμο : ἐκεῖνοι πρώτη - πρώτη τὴν κεφαλή λαχταροῦν. " Ἄς εἶνε.

Γιὰ δέστε ὅμως τὸ πετειναράκι ! " Ἐτσι καὶ ἔσκασε ἀπ' τ' ἄβγό, καὶ μ' ἓνα σάλτο νὰ βοσκίσει τρέχει. Θὰ πέρνει ἀσφαλῶς πληροφορίες στὴν πετειναρίστικη γλώσσα ἀπὸ κεῖνον ποὺ ξέρει, ποιοὶ εἶνε τὸ φαγώσιμο, καὶ ποιοὶ τὸ πιὸ καλλίτερο, καὶ τὰ μαθαίνει πὶ καὶ φί, κι' ἅμα τοῦ ποῦν κανένα λάθος, κάνει μιὰ : φτοῦ ! καὶ φτεῖ τὸ ἄσκημο, κι' ὅπου τὸ ξαναβρεῖ, δὲν τὸ ξαναπλησιάζει. Κι' ἔτσι τὸ ἀνοιχτομάτικο γλυτώνει τῶν ὁμοίων του τὰ τσιμπολογήματα. Σοῦ λέει ἄλλος :

γυρεύεις τί γίνεται ; μυτούλα ἔχει κι' αὐτό, μιὰ σουδωσε σέ καρδιαφάνισε - ἄστο νά πάει στοῦ διάολο ! Καί τ' ἀφίνουν, κι' ἐκεῖνο δέν πάει βέβαια στοῦ διάολο, ἀλλά μεγαλώνει. «Κοκόρου γνώση» ἐκεῖνο ποῦ λέμε, ἔχομε ἐντελῶς ἄδικο. Ἄλλὰ ὅλο αὐτό τὸ κομμάτι εἶνε μιὰ παρένθεση, καί μπορεῖ καί νά μὴ διαβαστεῖ).

«ΟΙ ΚΟΥΚΟΥΕΔΕΣ ΕΜΠΑΤΗΡΗΣΑΝ ;»

Κι' ὅμως μέσα σ' αὐτό τὸ ἴδιο κέντρο τῆς Ἀθήνας, μέσα στὸν πύργο τῆς Βαβέλ, ὅπου μαζί μιλοῦμε καί χῶρια καταλαβαινόμαστε, εἶδαμε κιόλας 3 πράματα. Κι' αὐτὰ εἶνε ἡ δικαίωσή μας.

1). — Ὑστερα ἀπ' τὶς μάχες περνώντας τὴν ὁδὸν Γ' Σεπτεμβρίου εἶδαμε νά χάσκει ἐρειπωμένο τὸ φοβερό χτίριο τῆς Εἰδικῆς Ἀσφάλειας. Τὸ μῖσος 8 χρόνων στίβαξε μὲς στοὺς τοίχους του. Στοιχίωσαν τὰ ντουβάρια του ἀπὸ τὰ βογυτὰ τῶν μελλοθάνατων. Περνούσαμε ἀπ' ἀντίκρου κι' ἔτρεμε τὸ φυλλοκάρδι μας. Σκεφτόμαστε τοὺς φίλους μας, καί τοὺς σκεφτόμαστε μέσα σ' ἐκείνους τοὺς φοβεροὺς τοίχους. Μὰ τώρα ποῦ τόδαμε γκρέμνιο, εἶπαμε :

— Ὁ 8χρονος ἀγῶνας δὲν πῆγε χαμένος. Κάτι κιόλας γκρεμίστηκε ἀπ' τὸ φοβερό παρελθόν. Ἄς εἶμαστε πανέτοιμοι γιὰ τὸ ξαναχτίσιμο.

2). — Ἀκούσαμε ἓνα κοριτσάκι 8 χρόνων, «καί πολὺ εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένο», ποῦ κατοικοῦσε τὸ Δεκέμβρη σὲ ἐλασίτικη περιοχὴ κι' εἶδε ὅλες τὶς μάχες, νά λέει τὸ Φεβρουάριο : «Μανοῦλα μου ἄς τὰ ξανάβλεπα ἐκεῖνα τὰ ἐλασιτάκια μὲ τὰ ντουφεκάκια τους καί νά ξαναποῦν πάλι «τὸ δίκιο καί τὴ λευτεριά», κι' ἄς πεθάνω !» Καί κοκίνοβολοῦσε τὸ μουράκι του ἀπὸ ὑπερδι-

έγερση μεγάλου ανθρώπου. Τότε ξαναθυμηθήκαμε κάτι που ξέραμε βέβαια καλά, μὰ μὲς στὴ σατισμάρα τῆς στιγμῆς πήγαμε νὰ τὸ ξεχάσομε :

— Ὁ 8χρονος ἄγῶνας κέρδισε τὴ νέα γενιά. Τὸ ἑλληνόπουλο. Τοῦτος ὁ μπόμπιρας που ἀκούσαμε, εἶνε ὁ ἄξιος ἐκπρόσωπος γιὰ ὅλα τὰ ἀετόπουλα κι' ὅλα τὰ ἐπονιτάκια, ἀρχίζοντας ἀπ' τὴν Καβάλα, μέχρι νὰ πάρεις κύκλο σβάρνα, ὡς στὴ Μυτιλήνη.

3).— Τὴν πρώτη μέρα που ξαναβγήκε ὁ «Ριζοσπάστης» στὴν Ἀθήνα ὕστερα ἀπ' τὴ Βάρκιζα καὶ τὸν ξέσκισαν οἱ ἐθνικιστὲς στοὺς δρόμους, εἶδαμε ἄνθρωπο μ' ἄσπρα μαλλιά νάχει μαζέψει ἀπὸ χάμω ἓνα κοματάκι του, καὶ μπαίνοντας σὲ σπίτι νὰ τὸ βγάζει τρέμοντας, νὰ τὸ φιλεῖ καὶ νὰ κλαίει. Καὶ τότε πιά εἶπαμε :

— Ἀγωνιστὲς, κερδίσατε τὴ μάχη ! Γιατὶ κερδίσατε ὅλο κείνο που λέγεται : Ὁ Λαός. Μὴ φοβᾶστε τίποτα.

Μὴ φοβᾶστε, ὅποιος ἔζησε στὸν ἀγέρα σας, δὲ ζεῖ πιά τώρα χωρὶς ἑσᾶς.

Ποιὸς νὰ δουλέψει μὲ τὴ φλόγα σας, ἂν λείψετε ; Οἱ πολυθρόνες ;

Ποιὸς νὰ μᾶς ξανατραγουδήσει τὰ τραγούδια σας που ν' ἀνθρωπεύουν καὶ τὸ σατανᾶ ! Ποιός ; Οἱ παραχαράχτες σας ; που λιβανίζουν τώρα μὲ τὸ μεταχειρισμένο σας καστορολιβάνι ;

Ποιὸς νὰ ξαναθαφτεῖ μέχρι τὸν ἓνα, ὅταν βαρᾶ ὁ κίνδυνος πάνω στὴν ἀνθρωπότητα...

Μήτε τὰ σκουπίδια τοῦ δρόμου μας δὲν εἴμαστε ἄξιοι νὰ συμμαζέψομε, ἂν δὲν εἴστε σεῖς.

Γι' αὐτό, ὅταν αὔριο θὰ κληθεῖ κι' Ἑλλάδα στὸ τραπέζι τῆς Εἰρήνης, ποιὸς θάνε ὁ Ἕλληνας

πού θα βάλει ὑπογραφή στο πρωτόκολλο, δὲν τὸ ξαίρομε.

Μὰ ὅποιος κι' ἂν εἶναι αὐτός, ἢ ὑπογραφή καὶ τὸ μελάνι της δὲ θάνε τίποτ' ἄλλο ἀπ' αὐτό : Τὸ αἷμα τῶν «κουκουέδων».

Γιατί, 4χρονη μεταξικὴ διχτατορία, Ἑλβανικὸς πόλεμος, 4χρονη κατοχὴ, ἔνοπλη ἀντίσταση τοῦ Δεκέμβρη, ὅλα αὐτά, ἓνα πρᾶμα ἦταν. Ἐντιφασιστικὸς ἀγῶνας.

Καὶ ποιὸς πολέμησε σ' ὅλα αὐτά ; ὁ «κουκουές».

Δηλαδή : «ὁ Ἑλληνικὸς Λαός». Οἱ ἐντιφασιστεῖς του.

Τώρα θὰ θέλατε νὰ κρίνομε καὶ τὰ λεγόμενα ἐγκλήματα ἢ σφάλματα τοῦ Δεκέμβρη. (Πρόκειται γιὰ τὰ ἠθικά, γιὰ τὰ στρατιωτικὰ εἶναι οἱ εἰδικοί). Ἔ λοιπὸν δὲν τὰ κρίνομε γιὰ δυὸ λόγους. Πρῶτον γιστὶ θυμόμαστε τὰ... «αἴσχη» καὶ τὰ... «ξεβρακώματα τῶν Ἐντουανένων» τῶν ἐκάστοτε ἐπαναστάσεων, καὶ νὰ μὴν ξαναπέσομε στὴν ἁμαρτία, σκοπεύοντας κουνούπια, νὰ ἐγκαταλείπομε τοὺς ἀετούς. Καὶ δεύτερον, γιστὶ τὰ θύματα ποὺ εἶχε ἢ δεξιὰ παράταξη σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση—ὅσα πράγματι μποροῦν νὰ εἰπωθοῦν θύματα—ἦταν κι' ἐκεῖνα θύματα τῆς προηγούμενης ὀχτάχρονης φασιστικῆς ἐποχῆς. Σ' ἂν τέτοια τὰ θρηνοῦν ὅσοι χάσαν ἀνάμεσά τους ἀγαπητὰ πρόσωπα. Γιατὶ ὅλα κεῖνα τὰ προηγούμενα, ἐτοῦτα φέραν. Γι' αὐτὸ ἔχει τόση σημασία τὸ τι προηγήθηκε ἀπ' τὰ γεγονότα τοῦ Δεκέμβρη.

Ἡ μόνη διαφορὰ εἶνε ὅτι ἡ δεξιὰ παράταξη δὲν εἶχε ὡς τώρα κακοπάθει στο τίποτα, καὶ τῆς ἦρθε πολὺ ἀπότομο νὰ βρεθεῖ μπερδεμένη ξά-

φνου της, σὲ τέτοιους σκληροὺς ἀγῶνες. Ἄπ' αὐτῆ τὴν ἄποψη, δὲν ἔχει ἄδικο.

Γι' αὐτὸ τώρα ζητᾶ τὴν κεφαλὴ τῶν «κουκουέδων». Νὰ τοὺς τὴν πάρει δὲ θάτον δύσκολο, ἀφοῦ ἔχει τὰ ὄπλα. Μὰ ἄς μὴν λυπᾶται, δὲ θάκανε τίποτα. Σκοτώνοντας ἐκεῖνον ποὺ γράφει, ἄλλος θὰ βρεθεῖ νὰ γράψει καλλίτερα. Ἐκεῖνον ποὺ διαβάζει, θὰ διαβάσει ἄλλος.

Ὡστόσο ἀλήθεια εἶνε πῶς καταμεσίς της Ἀθήνας ἔχομε τὴν πλατεῖα τοῦ Κλαυθμῶνος. Ἐκεῖ γύρω στὰ ὑπουργεῖα τους τὸ πρωτὶ τῆς καινούργιας Κυβέρνησης, μαζεύονταν, λένε, οἱ ὄπαδοὶ τῆς παληᾶς νὰ κλάψουν προκαταβολικὰ τὴν ἀπόλυσή τους. Ἀπὸ κεῖ, λένε, πῆρε κι' ἡ πλατεῖα τ' ὄνομα. Μὰ τώρα πᾶν αὐτὰ!

Στὸ χρόνο τοῦ Χριστοῦλι 1945, ἡ ὑπόθεση κομμάτων κι' ἰδεολογίας, δὲν εἶνε τώρα πιά ζήτημα «κεφαλῶν». (Ἄρκετὰ μᾶς πίκρανε μὲς στοὺς τόσους καὶ τόσους ἄλλους, καὶ κεῖνος ὁ Γαλιλαῖος—ὁ παληός : νὰ τ' ἀφαιρέσουνε τὴν τσεφαλή τοῦ φουκαριάρικου, ἐπειδὴ τ' ἀνακάλυψε, κι' ὁμως ἡ γῆ μας, καὶ μέχρι τὴν σήμερον, νὰ πέρνει ἀνελλιπῶς, κανονικώτατα, μὲς στοὺς αἰῶνες, τὴ στροφή της).

Σήμερα οἱ δουλειές αὐτές δὲν εἶνε πιά δουλειές «κεφαλῶν». Εἶνε δουλειές «ἀγέρα». Καὶ τὸν ἀγέρα, ὡς τώρα, κανεὶς ἀκόμα δὲν τὸν σκότωσε. Εἶνε ἐκεῖνος ὁ ἀγέρας ποὺ φυσᾶ, κι' ἔρχεται καὶ μᾶς βρίσκει, ἀπὸ τὴν κοντινὴ Κριμαία, τὸ Βελιγράδι, τὸ Παρίσι, ἀκόμα κι' ἀπ' τὴ Λόντρα κι' ἀπὸ τὴν Οὐάσιγκτων.

Ὁ ἀγέρας ποὺ δημιουργοῦν σήμερα οἱ λαοί.

Ἀπάνω ἀπ' τὸν κατακαημένο τόπο μας, τώρα τὰ ρέμματα παλεύουν. Ὅποιος εἶνε ἀπὸ θά-

λασσες, τόχει δεῖ τὸ φαινόμενο. Καὶ νικᾷ πάντα τὸ πιὸ δυνατό.

Γι' αὐτὸ γαλήνιοι καὶ ἀτάραχοι ἐμεῖς παραμένομε. Κι' ἄς βροντᾷ κι' ἀστράφτει ἡ ἐλληνικὴ θεομηνία. Θὰ ἡσυχάσει. Τόσο αἷμα ποὺ χύθηκε ἀπάνω στὴ γῆ, γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἐχύθηκε.

Τότε, καὶ τὸ κανόνι τοῦ Λυκαβητοῦ, ποὺ τόσο μᾶς πίκρανε, καὶ μᾶς πείσμωνσε, θὰ τὸ ζητήσομε, νὰ τὸ βάλουμε στὸ μουσεῖο. Θὰ μᾶς τὸ δώσει ὁ ἀγγλικὸς λαὸς μὲ καλὴ καρδιά. Γιατί οἱ λαοὶ εἶνε φίλοι συναμετάξυ τους, καὶ καταλαβαίνουνται.

Τότε, ποὺ θάνε πιά καὶ ἡ δική μας, καὶ γιὰ πάντα,

«λεύτερη ἢ μικρὴ Πατρίδα, καὶ πανανθρώπινη ἢ Λευτεριά».

Ἄγωνιστὲς τοῦ κόσμου,

Νὰ θυμόσαστε πάντοτε καὶ ποτὲ μὴν ξεχνᾶτε μιὰ χοῦφτα ἀνθρώπινες καρδιές πού ζοῦν σὲ μιὰν ἄκρη τῆς γῆς. "Ἐτσι κι' ἐμεῖς κανέναν σας δὲν ἔχομε ξεχάσει. Μῆτε Κινέζο. Μῆτε Μπόερς.

"Υστερα ἀπ' τῆ θεομηνία τοῦ κατακλυσμοῦ πού μᾶς βρῆκε τοὺς Ἕλληνες, βαρέσαμε ἀμέσως προσκλητήριο. Κι' ὅλοι ξαναβρεθήκαμε παρόντες. Οἱ καλοί. Ἐξὸν ἀπ' ὄσους εἶχαν πέσει στὸ πεδίο τῆς μάχης.

Τὸ παράδειγμα γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς λευτεριάς, ἐσεῖς μᾶς τὸ δώσατε. Τὸ καθῆκον αὐτό, οἱ ζωές σας μᾶς τὸ ὑπόδειξαν :

Νὰ πυρπολοῦνται ὀλοῦθε οἱ ὠκεανοί, νὰ σκίζεται τὸ καταπέτασμα. ν' ἀνοίγουνται τὰ οὐράνια νὰ σὲ καταποντίσουν, κι' ἐσύ νὰ στέκεις βάρδια. Ἐκεῖ. Στὸ παραπέτο. Ἀτάραχος. Ὡσπου νάρθει ἡ ὥρα καὶ νάρθει ὁ ἐπόμενος. Νὰ σταθεῖ στὴ θέση σου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1) Ἀφιέρωση
- 2) Πρόλογος
- 3) 4χρονη Διχτατορία
- 4) Ἐξωτερικὸς πόλεμος
- 5) 4χρονη κατοχή
- 6) 3 πρόχειρα δείγματα ἀντάρτικου ἀγώνα
 - α) Δουργοῦτι
 - β) Καλλιθέα
 - γ) Καισαριανή
- 7) Ἔτσι πεθαίνανε οἱ «κουκουέδες»
- 8) 40 ἡμερῶν καὶ διχτατορία, καὶ κατοχή, καὶ ἐξωτερικὸς, καὶ ἐσωτερικὸς πόλεμος
- 9) Πῶς πέρασε τὰ δεκεμβριανὰ ἕνας καθὼς πρέπει κόσμος
- 10) Ἡ ἐξοδος τοῦ Ἰσραήλ
- 11) Ὁ γυρισμὸς
- 12) Ἡμάρτον ! Γιὰ ὅλ' αὐτὰ ζητοῦμε συγνώμη !
- 13) «Οἱ κουκουέδες ἐμπατήρησαν» ;

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΑΣ:

- ΦΡ. ΝΙΤΣΕ: 'Η Γέννεση τῆς Τραγωδίας.
'Η Γέννηση τῆς Φιλοσοφίας στα χρόνια
τῆς 'Ελλ. Τραγωδίας. (Μετ. καὶ σχόλια
Αἰμ. Χουρμούζιου).
- ΣΟΠΕΝΧΑΟΥΕΡ: Τὰ Θεμέλια τῆς 'Ηθικῆς.
- ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ: 'Ο Ζακχαῖος.
- ΖΟΛΑ: 'Η Πλημμύρα.
- ΤΟΛΣΤΟΙ· Λ.: 'Ο Πάτερ Σέργιος.
Δέν ὑπάρχουν στὸν κόσμον ἔνοχοι.
- ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΣΚΙ: 'Ο Φτωχόκοσμος.
Τὸ 'Υπόγειο.
Αἰνιγματικὴ Αὐτοκτονία.
- ΟΥΓΚΩ ΒΙΚΤΩΡ: Μπροστὰ στὴ Λαιμητόμο.
'Η Τελευταία μέρα ἐνὸς Καταδίκου.
- ΡΟΕ ΕΔΓΑΡ: Ποιήματα 1831 - 1849 Μετ. Ν. Προεστο-
πούλου.
- ΚΟΡΝΑΡΟΥ Θ.: 'Ο Δαίμονας.
Δὲ θὰ πεθάνουμε.
- ΔΕΛΦΗ Φ.: 'Ο "Ανθρωπος τῆς Γῆς.
- ΛΑΜΠΡΙΝΟΥ Γ.: Μορφές τοῦ Εἰκοσιένα.
- ΟΥΑΪΛΝΤ ΟΣΚΑΡ: Τὸ Φάντασμα τοῦ Κάντερβιλ.
- ΠΟΥΣΚΙΝ Α.: Εὐγένιος 'Ονέγιβ.
'Η Δεσποινὶς Χωριατοπούλα.
- ΤΣΒΑΪΧ ΣΤΕΦΑΝ: Τὸ Γράμμα μιᾶς ἀγνωστῆς.
Τὸ Συνταραχτικὸ Μυστικὸ.
Φρειδερίκος Νίτσε.
- ΓΚΟΡΚΥ ΜΑΞ.: 'Ο Βάνιας.
Κονοβάλωφ.
Πρώτη ἀγάπη.
- FRUD S.: "Ονειρο καὶ 'Αποκρυφισμός.
'Υποστάσεις τῆς ψυχικῆς προσωπικότητος.
- ΚΟΥΠΡΙΝ: 'Ο Μολώχ.
- ΤΡΟΥΑΓΙΑ ΑΝΡΥ: 'Ο Ντοστογιέφσκι στὸ κάτεργο.
- ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ Π.: Πρὸς τοὺς νέους.
- ΛΕΝΙΝ Ν.: ΤΡΙΑ ἄρθρα γιὰ τὸ Μαρξισμό.
- ΛΞΙΩΤΗ ΜΕΛΠΩ: 'Απάντηση σὲ 5 ἐρωτήματα.
- DRAVILLAS GEORGE: Greek and Foreign Anecdotes.

ΤΥΠΩΝΟΝΤΑΙ:

- ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ Λ.: Οἱ ἑπτὰ κρεμασμένοι.
- ΓΚΟΡΚΥ ΜΑΞ.: Σημειώσεις ἐνὸς περαστικοῦ.
- ΕΓΚΕΛΣ Φ. 'Η καταγωγή τῆς οἰκογενείας, τῆς ἀτο-
μικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ κράτους.
- ΛΕΝΙΝ Ν.: Κράτος καὶ 'Επανάσταση.